

RiMe

Rivista dell'Istituto di Storia dell'Europa Mediterranea

ISBN 9788897317166

numero 13/2, dicembre 2014

ISSN 2035-794X

Molt més que un comitè tècnic: el Comitè de rapports. El primer antecedent del Comitè de salvació pública sota l'Assemblea nacional constituent (1789-1791)

M. Betlem Castellà i Pujols

DOI: 10.7410/1127

Direttore responsabile

Antonella EMINA

Direttore editoriale

Luciano GALLINARI

Segreteria di redazione

Esther MARTÍ SENTAÑES

Comitato di redazione

Grazia BIORCI, Maria Eugenia CADEDDU, Monica CINI, Alessandra CIOPPI, Riccardo CONDRÒ, Gessica DI STEFANO, Yvonne FRACASSETTI, Raoudha GUEMARA, Maria Grazia KRAWCZYK, Maurizio LUPO, Alberto MARTINENGO, Maria Grazia Rosaria MELE, Maria Giuseppina MELONI, Sebastiana NOCCO, Michele M. RABÀ, Riccardo REGIS, Oscar SANGUINETTI, Giovanni SERRELI, Giovanni SINI, Luisa SPAGNOLI, Patrizia SPINATO BRUSCHI, Federica SULAS, Massimo VIGLIONE, Isabella Maria ZOPPI

Comitato scientifico

Luis ADÃO DA FONSECA, Sergio BELARDINELLI, Michele BRONDINO, Lucio CARACCILO, Dino COFRANCESCO, Daniela COLI, Miguel Ángel DE BUNES IBARRA, Antonio DONNO, Giorgio ISRAEL, Ada LONNI, Massimo MIGLIO, Anna Paola MOSSETTO, Michela NACCI, Emilia PERASSI, Adeline RUCQUOI, Flocel SABATÉ i CURULL, Gianni VATTIMO, Cristina VERA DE FLACHS, Sergio ZOPPI

Comitato di lettura

In accordo con i membri del Comitato scientifico, la Direzione di RiMe sottopone a referee, in forma anonima, tutti i contributi ricevuti per la pubblicazione

Responsabile del sito

Claudia FIRINO

RiMe – Rivista dell'Istituto di Storia dell'Europa Mediterranea (<http://rime.to.cnr.it>)

Direzione: via S. Ottavio, 20 -10124 TORINO -I

Tel. +39 011670 3790 -Fax +39 0118124359

Segreteria editoriale: via G.B. Tuveri 128 -09129 CAGLIARI -I

Telefono: +39 0704036 35 / 70 -Fax: +39 070498118

Redazione: rime@isem.cnr.it (invio contributi)

Indice

RiMe 13/1

- Alessandra Cioppi
Le Carte reali di Martino I, re d'Aragona, riguardanti l'Italia. Il perché dell'edizione di una fonte 5-29
- Cecilia Eleonora Melella
La prensa de la inmigración europea en Buenos Aires durante los siglos XIX y XX: funciones y características. / The European immigrant newspapers in the nineteenth and twentieth in Buenos Aires: functions and features 31-54
- Nadia Venturini
Tre musei e un monumento. La memoria del movimento afroamericano per i diritti civili 55-94
- Isabella Maria Zoppi
L'Alguer-alchimia di Franca Masu: una voce, un linguaggio, una musica 95-118

Focus

Un esguard contemporani sobre les Illes Balears

- Sebastià Serra Busquets - Gabriel Mayol Arbona
Les mobilitzacions ciutadanes a les Illes Balears en defensa del territori i la llengua a final del segle XX i XXI 121-155
- Rafel Puigserver Pou
Prensa local a una illa mediterrània: la Premsa Forana de Mallorca 157-171
- Elisabeth Ripoll Gil
Immigració interior i moviment associatiu a Mallorca: dels anys Cinquanta a l'actualitat 173-202

Rassegne e Recensioni

- Giovanni Serreli
XXXIII Jornades d'Estudis Històrics Locals: El milenario de la Taifa: Dénia-islas Baleares (1013-1115) Palma di Maiorca, 28-29 ottobre 2014 205-212

RiMe 13/2

¿Órganos técnicos o instrumentos políticos? Las comisiones de trabajo de las instituciones parlamentarias y representativas.

a cura di

M. Betlem Castellà – Esther Martí

M. Betlem Castellà – Esther Martí	5-8
<i>Introducción</i>	
Olivetta Schena	9-29
<i>Funzione e composizione della commissione degli “examinadors de greuges” nei Parlamenti del Regno di Sardegna (secc. XV-XVI). Prime note</i>	
Anna Maria Oliva	31-51
<i>Le commissioni per il donativo nei Parlamenti del regno di Sardegna tra tardo Medio evo e prima Età moderna</i>	
Esther Martí Sentañes	53-85
<i>Procuradores y consejos asesores de las ciudades reales en las Cortes catalanas y en los parlamentos sardos del siglo XV</i>	
Giovanni Sini	87-115
<i>Aspetti assembleari del Braccio ecclesiastico durante il XIV e il XV secolo nel Principato di Catalogna e nel Regno di Sardegna</i>	
Eduard Martí Fraga	117-156
<i>La composición de las novenas de la Diputación y las conferencias con el Consell de Cent en la segunda mitad del siglo XVII</i>	
Neus Ballbé	157-166
<i>Tra centrale e locale: interferenze ed ingerenze di potere a Napoli durante il vicereame austriaco (1707-1734)</i>	
M. Betlem Castellà i Pujols	167-216
<i>Molt més que un comitè tècnic: el Comitè de raports. El primer antecedent del Comitè de salvació pública sota l’Assemblea nacional constituent (1789-1791)</i>	
Francesco Dendena	217-250
<i>Par l’armée, pour l’armée: Les comités militaires de la monarchie constitutionnelle. Entre exigences politiques et contraintes techniques (1789-1792)</i>	

Molt més que un comitè tècnic: el Comitè de rapports. El primer antecedent del Comitè de salvació pública sota l'Assemblea nacional constituent (1789-1791)

M. Betlem Castellà i Pujols
(IUHJVV- Universitat Pompeu Fabra¹)

Resum

Per les seves missions i competències, el Comitè de salvació pública és un dels comitès més coneguts de tots els que hi hagué sota la Convenció nacional (1792-1795) i sota les diferents Assemblees parlamentàries (1789-1795). Ara bé, coneixem els seus antecessors? Aquells comitès que a semblança seva van treballar per a mantenir l'ordre i la tranquil·litat pública? La resposta és evidentment negativa. No només no els coneixem massa, sinó que, el seu primer antecedent, el Comitè de rapports, establert el mes de juliol de 1789, amb qui comparteix moltes semblances, ha passat desaparecebut fins fa ben poc. L'objectiu d'aquest article no és altre que presentar-lo.

Paraules clau

Comitè de rapports; Comitè de salvació pública; Informació; Jacobins; Lluís XVI.

Abstract

By virtue of its missions and responsibilities, the Committee of Public Safety is one of the best known of the many committees that sat under the National Convention (1792-1795) and under successive Parliaments (1789-1795). But how much do we know about its antecedents? About those committees that also worked to maintain public order and tranquillity? The answer, clearly, is that we know very little. Not only we know next to nothing about these committees, but until recently we have been entirely ignorant of the first of them, the Comité des rapports, established in July 1789, with which the Committee of Public Safety has many similarities. The aim of this paper is simply to present it.

Keywords

Committee of Reports; Committee of Public Safety; Information; Jacobins; Louis XVI.

1. Introducció. - 2. El seu establiment. - 3. El poder de la informació: La veu dels commettants a les seves mans. - 4. Un increment de competències considerable. - 5. De la teoria a la pràctica: Molt més que un

¹ Membre Grup d'estudi de les institucions i de les cultures polítiques (segles XVI-XXI) (2014SGR1369) i del projecte "España y los tratados de Utrecht" del Ministerio de Economía y Competitividad (HAR2011-26769).

comitè tècnic. - 6. *El Comitè de recerques: El seu aliat.* - 7. *Les mesures polèmiques del Comitè de rapports.* - 8. *El decret del 28 de maig de 1791: Un antecedent a la llei dita del "gran Terror"?* - 9. *Els jacobins al poder: 1793 o 1789?* - 10. *La fugida del rei i la unió del tàndem perfecte.* - 11. *La ruptura dels Jacobins i la fundació del Club dels Feuillants.* - 12. *Un breu balanç historiogràfic.* - 13. *Conclusions.* - 14. *Fonts manuscrites.* - 15. *Fonts impreses i bibliografia.* - 16. *Curriculum vitae.* - 17. *Annex.*

1. Introducció

De tots els comitès que es van posar en peu sota la Revolució francesa, n'hi ha dos que són majoritàriament coneguts per tothom². Es tracta, sens dubte, del Comitè de salvació pública i del Comitè de seguretat general. Dos comitès que van jugar un paper destacat en els anys més convulsos del procés revolucionari francès. Dos comitès que la historiografia ha lligat a una idea: El terror revolucionari. Dos comitès que acaben convertint-se la majoria de vegades en els bucs emissaris de tot allò que posteriorment als fets del 9 *thermidor* (la caiguda de Maximilien Robespierre) es va considerar rebutjable.

Certament, el seu paper sota la Convenció nacional, i durant l'establiment del govern revolucionari, va ser indiscutible i la seva acció va ser remarcable, però, estem segurs de conèixer-los bé si la majoria de comitès que els van acompanyar en aquest periple encara no han sigut estudiats profundament? Podem valorar les seves missions i competències si no hem estudiat encara amb detall els comitès que els van precedir? Podem continuar fent balanços sobre un procés revolucionari quan encara no hem analitzat tots els comitès, les comissions i els grups de comissaris que es van posar en peu de 1789 a 1795? Quan encara no coneixem l'activitat duta a terme, les missions, les competències i els contactes de cada un dels comitès, comissions i grup de comissaris que hi hagué³?

En aquest sentit, reivindiquem l'estudi de tots els comitès, les comissions (internes, mixtes i externes) i els grups de comissaris que es van establir, no només per aprofundir en ells mateixos sinó per aconseguir perfilar, en primer lloc, la estructura interna de les assemblees parlamentàries que hi hagué entre 1789 i 1795. Ens convé fer un mapa d'aquestes assemblees a partir del qual

² Les recerques que presentem sobre el Comitè de rapports van dur-se a terme en el marc de la tesi doctoral. La resta de recerques sobre els comitès, les comissions i els grups de comissaris sota les diferents assemblees parlamentàries s'han fet en el marc del *Grup d'Estudi de les Institucions i de la Societat a la Catalunya Moderna (segles XVI i XIX)* (2009 SGR 00318) i gràcies a un contracte Beatriu de Pinós – modalitat B de l'AGAUR (Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca) de la Generalitat de Catalunya (2010-BP-00124).

³ M. B. Castellà i Pujols, "Introduction. Que sait-on aujourd'hui des comités des assemblées parlementaires?", 41 p.

puguem observar els comitès, les comissions i els grups de comissaris connectats entre si i en constant transformació.

En segon lloc, reivindiquem l'estudi de totes aquestes institucions per tal de poder establir unes pautes a partir de les quals poder afirmar amb més criteri si un comitè, una comissió o un grup de comissaris era o no important, perquè, com definir que un comitè, una comissió o un grup de comissaris va ser rellevant si no coneixem bé la majoria d'institucions posades en peu entre 1789 i 1795? Com podem fer apreciacions sobre el pes o la significació d'un comitè, una comissió o un grup de comissaris si no disposem de models per comparar? Per dir-ho més gràficament, com podem establir la transcendència del Comitè de salvació pública i del Comitè de seguretat general si la foto que tenim només mostra aquests dos comitès i deixa en una sorprenent foscor la resta d'institucions?

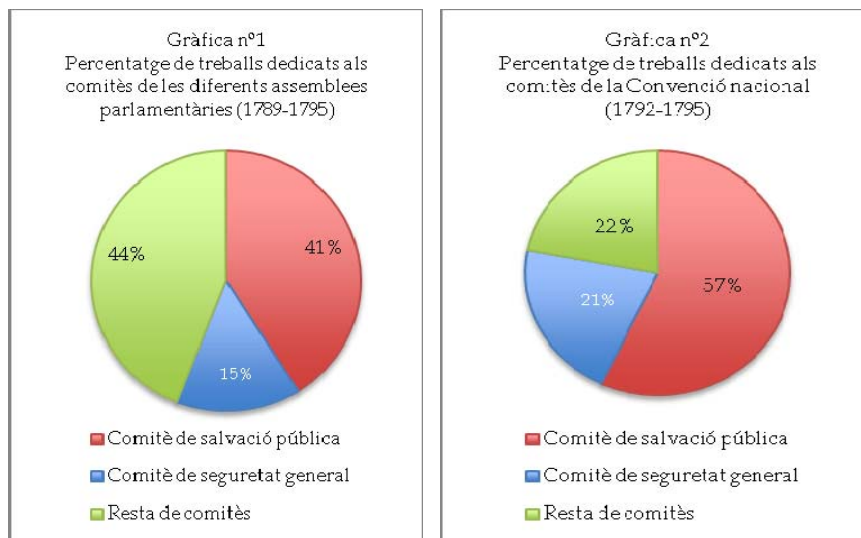
Per citar només unes dades, voldríem assenyalar que a inicis de l'any 2011 vam poder establir que dels trenta-tres comitès que van crear-se sota l'Assemblea nacional constituent només setze havien estat estudiats en algun moment; que dels vint-i-dos comitès que hi hagué sota l'Assemblea legislativa només deu disposaven d'un treball a ells consagrat, mentre que dels trenta comitès que hi hagué en temps de la Convenció nacional només catorze havien cridat l'atenció dels historiadors. Els percentatges eren els següents: només s'havia estudiat el 45,45% dels comitès creats sota l'Assemblea nacional constituent, el 40,91% dels comitès posats en peu sota l'Assemblea legislativa i el 43,33% dels comitès establerts sota la Convenció nacional⁴.

Per altra banda, i en relació als percentatges que afectaven al Comitè de salvació pública i al Comitè de seguretat general, vam poder observar el següent: si teníem en compte els treballs dedicats a tots els comitès que hi hagué en les diferents assemblees parlamentàries, de 1789 a 1795, el 41% d'aquests treballs feia menció al Comitè de salvació pública mentre que un 15% feia referència al Comitè de seguretat general, acaparant, ambdós comitès, un 56% de tots els treballs executats. Un percentatge que s'incrementava si només contemplàvem els comitès establerts sota la Convenció nacional de 1792 a 1795. Aleshores, el 57% de treballs anaven dedicats a l'estudi del Comitè de salvació pública mentre que un 21% anava destinat al Comitè de seguretat general, acaparant, ambdós comitès, un 78% de tots els treballs produïts⁵. (Veure les gràfiques n^o1 i n^o2).

⁴ *Ibi*, paràgrafs 42-43.

⁵ *Ibi*, paràgrafs 15-19.

Gràfica número 1 i 2

Dit això, l'objectiu d'aquest treball no és analitzar el Comitè de salvació pública o el Comitè de seguretat general, ni donar compte de tots els comitès, les comissions i els grups de comissaris que hi hagué de 1789 a 1795, seria impossible fer-ho en un sol article. L'objectiu és molt més simple, és donar a conèixer un dels comitès que més ha passat desapercbut per la historiografia de la Revolució francesa: el Comitè de rapports, el primer ancestre del Comitè de salvació pública. Un comitè al qual, sense buscar-ho, ni pretendre-ho, vam acabar dedicant-li gairebé una tercera part de la tesi doctoral⁶. Una tesi doctoral que consagrada a esbrinar qui controlava la correspondència que arribava a les assemblees parlamentàries, va acabar topant amb el Comitè de rapports, amb totes les cometes que es vulguin, amb el Comitè de salvació pública de l'Assemblea nacional constituent.

Ara bé, davant de tot això, una pregunta s'imposa: podem conèixer el Comitè de salvació pública a través del Comitè de rapports? Sí i no. A dia d'avui sabem que les missions i les competències dels comitès de les Assemblees parlamentàries muten i que un comitè, malgrat perduri en el marc de diferents assemblees parlamentàries, no sempre manté les seves missions, les seves competències i els seus contactes primigenis⁷. De fet, en el marc d'una mateixa assemblea, les seves missions, competències i contactes es poden modificar. Ara

⁶ M. B. Castellà i Pujols, *Revolució, poder i informació. El control de la informació a les assemblees parlamentàries durant la Revolució francesa (1789-1795)*, 4 vols.

⁷ Tal i com s'observa en els treballs publicats en el número: M. B. Castellà i Pujols - G. Mazeau, "Les comités des assemblées révolutionnaires: des laboratoires de la loi", de la revista: *La Révolution française. Cahiers de l'Institut d'histoire de la Révolution française*.

bé, sí podem assenyalar, que a partir de l'estudi del Comitè de rapports, podrem discutir molt millor si les activitats del Comitè de salvació pública van ser realment extraordinàries, conseqüència d'un context de guerra generalitzada acompanyat de nombroses revoltes internes, o una versió adaptada d'unes pràctiques que, amb menys intensitat i menys regulades, ja s'havien posat en peu només iniciar-se el procés revolucionari.

2. El seu establiment

Quan el procés revolucionari va començar, l'ambient estava caldejat i els motins i les revoltes se succeïen. La misèria, la por i la poca confiança que molts tenien amb l'administració i amb la justícia imperant, més la voluntat d'alguns d'exigir responsabilitats per les miserables condicions a les quals es trobaven sotmesos, van provocar la majoria d'avalots. Desordres que podien acabar amb l'execució d'aquells que els amotinats consideraven responsables de la seva situació penible. A Saint-Germain-en-Laye, un tal Thomassin va ser decapitat acusat d'acaparar el gra⁸; a Poissy, un tal Sauvage, va ser penjat pel mateix⁹, i a París, Joseph-François Foullon, a qui Lluís XVI li havia ofert ser conseller d'Estat¹⁰, i Berthier de Sauvigny, gendre del primer i intendent de París, van ser executats¹¹. Al primer se'l va acusar d'haver dit: «si cette canaille n'a pas de pain, qu'elle mange du foin» i al segon, de no voler proveir la capital de gra i dirigir les tropes cap a París després de l'assalt de la Bastilla.

Cartes i diputacions vingudes d'arreu del país, de tots els punts del territori, van començar a fer-se sentir entre les quatre parets que donaven acollida a la recent constituïda Assemblea nacional constituent. Buscaven consell per poder apaivagar els desordres, buscaven una resposta per part dels seus mandataris. Uns mandataris que, nomenats pels seus *commettants* per a presentar les seves queixes en el marc dels Estats Generals, havien acabat tenint a les seves mans la important tasca de bastir un nou ordre polític, econòmic i social, i, de retruc, la no menys important responsabilitat de continuar atenent les peticions, les demandes i les memòries dels seus *commettants*.

⁸ *Archives parlementaires des Chambres françaises de 1787 à 1860, recueil complet des débats législatifs et politiques des chambres françaises*, t. 8, pp. 249-251.

⁹ *Ibi*, pp. 247-248.

¹⁰ Segons Michel Biard, Joseph-François Foullon va refusar la plaça que Lluís XVI li va ofertar. M. Biard, *Les lilliputiens de la centralisation. Des intendants aux préfets: les hésitations d'un "modèle français"*, p. 133.

¹¹ *Ibi*, pp. 125-170.

El 20 de juny de 1789 la majoria de diputats del Tercer Estat havien jurat solemnement, en un camp de pilota, no dissoldre's fins haver redactat una Constitució per a França. Com a membres d'una Assemblea nacional constituent estaven autoritzats a escriure un nou ordre polític, econòmic i social, però ho estaven també per a decidir com a posar fi a cada un dels desordres que tenien lloc? Tenien potestat per intervenir en una de les competències més importants del poder executiu, la de mantenir l'ordre i la tranquil·litat pública?

Els debats entorn a aquesta qüestió es van succeir d'immediat. Els diputats es preguntaven si podien rebre una correspondència que en principi havia de rebre el rei, però, per una pèrdua de confiança dels *commettants* amb el cap de l'executiu, aquests decidien adreçar-la a l'Assemblea. De les 623 cartes enregistrades pels secretaris del *bureau des renvois* de l'Assemblea durant el mes d'agost de 1789, 152 feien referència als desordres que tenien lloc arreu de França¹².

D'ençà que s'havien constituït en Assemblea nacional constituent el 9 de juliol de 1789, els diputats havien adoptat algunes mesures per apaivagar els desordres, com fer una proclama per intentar restablir la calma l'endemà de l'assalt de la Bastilla¹³, o enviar diputats en els llocs on hi havia els aldarulls per tal de sufocar-los¹⁴. Però, els motins i les revoltes continuaven, i molts d'ells eren del parer que no podien adoptar mesures cas per cas. Els urgia trobar una solució que fos generalitzable.

A partir d'aquí, els diputats van començar a discutir i a perfilar-se en grups, en tendències polítiques que més tard acabarien donant lloc al que s'ha conegut posteriorment com la dreta i l'esquerra de l'Assemblea. Mentre alguns diputats eren partidaris d'enviar els exèrcits per sufocar els incendis, altres eren partidaris, d'establir arreu del país, milícies burgeses, les futures guàrdies nacionals¹⁵. Mentre uns volien fer una proclama obligant a tothom a respectar el rei, l'Assemblea i la llei¹⁶, altres volien crear una justícia legal per a jutjar els crims d'Estat i reorganitzar els ajuntaments¹⁷. La discòrdia estava servida.

El sector monàrquic, la dreta de l'Assemblea, no estava disposat a establir un tribunal i molt menys a recolzar l'establiment de milícies burgeses, més lligades als ajuntaments que al rei. Per aquest sector, només calia fer una proclama i

¹² Per consultar els registres del *Bureau des renvois* veure: *Archives Nationales (AN), Série C, Assemblées Nationales, C*II 8 – 16*.

¹³ *Archives parlementaires*, t. 8, p. 240.

¹⁴ *Ibi*, pp. 247-248.

¹⁵ *Ibi*, p. 248.

¹⁶ *Ibi*, pp. 252-253.

¹⁷ *Ibi*, p. 266.

posar en funcionament les lleis, els magistrats i el poder executiu, donant-els-hi de nou l'energia i l'activitat que els desordres els hi havien manllevat¹⁸.

La solució adoptada va ser finalment una solució intermèdia entre les dues postures. Es va adoptar una proclama tot assenyalant que els culpables d'un crim de lesa-nació serien perseguits per l'Assemblea i que aquesta indicaria, en la Constitució que estava redactant, quin tribunal hauria de jutjar-los:

«L'Assemblée nationale, [...] Déclare quant aux dépositaires du pouvoir qui auraient causé ou causeraient par leurs crimes, les malheurs du peuple, qu'ils doivent être accusés, convaincus et punis, mais qu'ils ne doivent l'être que par la loi, et qu'elle doit les tenir sous sa sauvegarde, jusqu'à ce qu'elle ait prononcé sur leur sort; que la poursuite des crimes de lèse-nation appartient aux représentants de la nation; que l'Assemblée, dans la constitution dont elle s'occupe sans relâche, indiquera le tribunal devant lequel sera traduite toute personne accusée de ces sortes de crimes, pour être jugée suivant la loi et après une instruction publique [...]»¹⁹.

Ara bé, quan la gran por es va estendre pel país i la gent va començar a armar-se tement un complot aristocràtic, l'arribada del Comte d'Artois, germà del rei, amb els seus exèrcits per a represaliar-los a tots, la presència de bandits i la pèrdua de les collites²⁰, els diputats es van veure empesos a fer un pas més.

El 27 de juliol de 1789, Constantin-François-Chassbeuf de Volney davant de l'allau de cartes i diputacions que demanaven ajut a l'Assemblea va proposar d'establir un comitè per tal de gestionar tota la informació que els hi arribava sobre els desordres:

«Vous avez dû observer que depuis huit jours ne nous occupons point des affaires de l'Etat. Pendant trois jours on s'est occupé du tumulte de Paris; après, de celui de Saint-Germain; enfin, de la proclamation. Il me semble que pour ne pas nous transformer ici en lieutenants de police du royaume, pour ne pas nous jeter dans un dédale immense, il convient d'établir un comité auquel seront renvoyées toutes les affaires d'administration et de police»²¹.

En un primer moment, els diputats no es van pronunciar sobre la proposta, però, l'endemà mateix, ja van començar a discutir-la a fons. Sobretot, quan Volney va recordar a l'Assemblea que els diputats havien d'escriure una

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Archives parlementaires*, t.8, p. 267.

²⁰ G. Lefebvre, *La Grande Peur de 1789*, pp. 183-184.

²¹ *Archives parlementaires*, t. 8, p. 279.

constitució i no tenien temps material per a discutir cada una de les informacions que donaven compte dels desordres que tenien lloc o dels possibles complots que podien organitzar-se²².

La proposta de Volney no va agradar a tothom. La informació relativa a l'administració i a la policia era una informació que al rei li pertocava gestionar. I cap diputat era aliè a aquest fet. De manera que van començar a buscar-se solucions per tal de sortejar aquest inconvenient. La primera d'aquestes va ser establir un comitè per a rebre els afers que no tenien a veure amb la constitució. D'aquesta manera, si no es deia —si no s'establia o es decretava— que el comitè rebria la informació relativa a l'administració i a la policia no hi hauria ingerència amb les competències del monarca. Es tractava d'una operació de maquillatge? D'un canvi de nom per fer més “acceptable” allò que sonava a “interferència” a “usurpació de funcions” tal vegada? Respecte això, els *Arxius Parlamentaris*, que proven de reproduir els debats dels diputats, diuen exactament el que segueix:

«Un autre propose, pour éviter cet inconvénient, de changer les mots *police et administration*, et de mettre en place *affaire qui ne concernerait pas la constitution*. En adoptant ces mots, dit-il, on raffermit le pouvoir exécutif»²³.

La segona de les solucions va ser establir un comitè amb la competència d'adreçar al poder executiu totes aquelles informacions que fossin de la seva competència²⁴. I si la primera solució no va ser massa discutida, aquesta segona, sí ho va ser. Per Jean-Louis-Claude Emmercy no es podia establir un comitè que decidís per ell mateix quines informacions adreçar al rei. Una competència tan gran a les seves mans, li conferiria una influència massa rellevant i, fins i tot, perillosa. Per Emmercy, d'establir-se un comitè, aquest només podia examinar la informació i donar-ne compte a l'Assemblea perquè fos aquesta qui decidís, en última instància, què fer amb el contingut de les informacions rebudes²⁵.

Establir un comitè per a gestionar la informació relativa als desordres generava dubtes i inquietuds en el marc de l'Assemblea, i no només perquè podia interferir en les competències del rei, sinó perquè un comitè amb competències tan rellevants entre les seves mans podia acabar adquirint una importància massa gran en la sina del poder legislatiu. En aquest sentit, Adam-Philippe, comte de Custine, preferia que l'Assemblea fos la única competent per

²² *Ibi*, p. 292.

²³ *Ibi*, p. 292.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Archives parlementaires*, t. 8, p. 293.

a gestionar aquesta informació, i que en cas de trobar-se desbordada i sense temps per ocupar-se'n, es reunís en assemblees extraordinàries²⁶; mentre que Louis Marie Guillaume, preferia que la informació fos distribuïda entre els trenta despatxos, a partir dels quals l'Assemblea es trobava dividida, per tal que aquests en donessin compte, mitjançant un informe, quan convingués²⁷.

Malgrat les reticències d'uns i altres, el 28 de juliol de 1789, l'Assemblea va decidir: «Établir un comité de rapports, auquel seront renvoyés tous les mémoires, plaintes et adresses... pour en faire le rapport à l'Assemblée, s'il y a lieu»²⁸. La proposta de Volney d'establir un comitè per a gestionar la informació relativa als desordres s'adoptava finalment. Això sí, tenint en compte les intervencions d'uns i altres, i suprimint de l'enunciat les paraules: policia i administració.

Ara bé, l'establiment d'aquest comitè no va posar fi a les discussions entre els diputats. Un cop establert, calia decidir: Quants membres formarien part d'aquest comitè? I com s'escollirien els seus membres? Pel que fa al nombre d'individus que havien de formar-ne part, tothom semblava d'acord que havia de tenir uns trenta membres, ara bé, sobre com escollir-los ja no hi havia tant de consens. Calia escollir els diputats d'entre els despatxos —recordem que cada despatx acollia quaranta diputats de provinences diferents— o d'entre cada una de les generalitats en les que es dividia el regne de França?

Si aquest comitè havia de trobar solucions per posar fi als desordres, no seria millor que totes les generalitats tinguessin en el comitè un representant? Per alguns diputats, la informació seria millor tractada per diputats originaris dels llocs on hi havia els conflictes que no pas per diputats aliens al territori²⁹. Per altra banda, no podem passar per alt, tot i que el debat parlamentari no en deixi constància, que escollir els diputats d'entre els despatxos podia acabar provocant que una o més generalitats no tinguessin cap representant en aquest comitè, i que una determinada tendència política acabés acaparant aquesta nova institució revolucionària.

No feia ni un mes que l'Assemblea nacional constituent havia començat a caminar i sobre la taula ja hi havia dues qüestions espinoses. La primera girava entorn a: un diputat ho era per tota la França o només ho era per un determinat indret? Mentre que la segona, ho feia entorn el següent: qui podia decidir millor com resoldre un afer, un diputat aliè al territori o un diputat coneixedor del territori? Un debat que a finals de l'hivern de 1792 - 1793, tornaria a repetir-se.

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ *Ibidem.*

²⁸ *Ibidem.*

²⁹ *Ibidem.*

El 30 de juliol de 1789, 30 membres, escollits d'entre els despatxos, van configurar el primer Comitè de raports de l'Assemblea nacional constituent. El primer antecedent del Comitè de salvació pública començava a treballar només setze dies després de l'assalt de la Bastilla. (Veure l'annex n^o1)³⁰.

3. El poder de la informació: La veu dels *commettants* a les seves mans

Amb l'establiment del Comitè de raports, els diputats havien aconseguit no haver d'atendre una per una totes les informacions que donaven compte dels desordres que tenien lloc arreu de França i (re)dirigir cap a un comitè les memòries, les queixes i les declaracions que els *commettants* els hi feien arribar. De fet, havien aconseguit canalitzar la correspondència, però què passava amb les diputacions?

Els particulars, els cossos administratius, judicials i militars del regne, les corporacions, les societats populars i els clubs no tan sols enviaven cartes a l'Assemblea. En algunes ocasions, enviaven diputacions. I aquestes diputacions, segons el parer d'alguns diputats, també robaven a l'Assemblea un temps considerable. Per evitar-ho, convenia, o bé no rebre-les, tal i com proposava Louis-Jean-Henri Darnaudat³¹, o bé restringir el seu accés. En aquest sentit, Michel-Louis-Étienne Regnault de Saint-Jean d'Angely proposava de dedicar una sessió extraordinària a rebre i escoltar les diputacions de les ciutats³², mentre que Alexis-François Pison du Galland proposava de convidar a tothom a adreçar-se per escrit a l'Assemblea³³. Unes propostes que entre les files d'esquerra no van agradar gens.

Podien rebutjar els diputats escoltar les opinions dels seus *commettants*, tal i com es preguntava Honoré-Gabriel-Riquetti Mirabeau? La resposta per aquest diputat era rotunda. No podien ni tan sols desitjar-ho³⁴.

En el marc d'aquestes discussions que van tenir lloc l'1 d'agost de 1789, només dos dies després d'escollir-se els trenta diputats que havien de

³⁰ Els annexes n° 1 i n° 2 que reproduïm al final d'aquest article formen part del treball que sota el títol: "Yoichi Uriu. In Memoriam. La Révolution invisible: la loi et l'ordre au travers du contrôle de la correspondance (France, 1789-1795)" vam redactar i publicar en la Col·lecció *Studies Series*, n^o68, del Center for Historical Social Science Literature, de la Universitat de Hitotsubashy, de Tòquio, el mes de novembre de 2012. L'article va ser traduït al japonès pel professor Koichi Yamazaki.

³¹ *Archives parlementaires*, t. 8, p. 315.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

configurar el Comitè de raports, l'Assemblea va adoptar la proposta de Pison du Galland tot tenint en compte una proposta de Antoine-Balthazar-Joseph d'André segons la qual convenia distingir dos tipus de diputacions: les que volien felicitar a l'Assemblea i les que portaven un afer per a discutir. Segons aquest diputat, les primeres havien de ser rebudes per l'Assemblea, però no les segones, que convenia adreçar al, recent constituït, Comitè de raports. La proposta d'André deia el que segueix:

«Je distingue deux députations; les unes qui sont des députations d'honneur, soit pour adhérer aux arrêtés, soit pour porter à l'Assemblée des témoignages de respect; les autres des députations d'affaires. Les premières, je propose de les recevoir deux fois par semaine, mais de renvoyer absolument les secondes au comité des rapports»³⁵.

La decisió de l'Assemblea va ser convidar a tothom a adreçar-se a ella a través del seu Comitè de raports:

«L'Assemblée nationale, attendu l'importance des ses travaux qui exigent tous ses moments, a arrêté que les députations présentes seront admises ainsi que celles qui se présenteront jusqu'au 8 du présent mois seulement; en conséquence, elle invite les bourgs, villes et villages, les municipalités et autres corps, à lui donner connaissance de leurs vœux et des affaires qu'ils croiront devoir lui communiquer, par la voie du comité des rapports, qui en référera à l'Assemblée»³⁶.

Una decisió que també va adoptar el 15 d'octubre de 1789 quan provà d'evitar que el poble de París se li adreces en massa un cop instal·lada a la capital. Davant de la proposta d'Armand-Desiré-Vignerot-Duplessis-Richelieu, duc d'Aiguillon d'establir un comitè de vint membres —deu dels quals havien de ser de París— per tal de rebre les peticions, les memòries, les demandes i les declaracions de les corporacions, reunions de ciutadans i particulars de la ciutat³⁷, l'Assemblea va decidir d'erigir de nou el Comitè de raports en el primer filtre d'aquesta informació:

«L'Assemblée nationale, constamment occupée de ses travaux importants, et ne voulant perdre aucun instant pour achever l'œuvre si désirée de la félicité publique, décrète: Qu'il n'y aura de députation de Paris admise à la barre que celle des

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Archives parlementaires*, t. 8, p. 316.

³⁷ *Ibi*, t. 9, p. 453.

représentants de la commune de cette ville; et quant aux adresses, demandes, plaintes, qui pourraient être présentées à l'Assemblée nationale par des corps, communautés ou réunions de citoyens, sous quelque titre que ce soit, et particuliers de Paris, elles seront portées au comité des rapports, qui en rendra compte à l'Assemblée nationale»³⁸.

Mica en mica, el Comitè de raports esdevenia un filtre indiscutible sobre la veu dels *commettants*. Si escrivien a l'Assemblea per manifestar els seus punts de vista, les seves cartes anaven a parar al Comitè de raports, i si enlloc d'escriure es manifestaven en el marc d'un avalot, els seus motius també acabaven sent examinats, majoritàriament, pel Comitè de raports. L'Assemblea havia deixat ben clar amb l'establiment del seu primer decret per a restablir la tranquil·litat pública, del 10 d'agost de 1789, que volia rebre informes sobre tots aquells avalots que tenien lloc:

«Considérant que, dans l'effervescence générale, les propriétés les plus sacrées, et les moissons mêmes, seul espoir du peuple en ces temps de disette, n'ont pas été respectées;

«Considérant enfin que l'union de toutes les forces, l'influence de tous les pouvoirs, l'action de tous les moyens et le zèle de tous les bons citoyens doivent concourir à réprimer des pareils désordres;

«Arrête et décrète:

«Que toutes les municipalités du royaume, tant dans les villes que dans les campagnes, veilleront au maintien de la tranquillité publique; et que, sur le simple réquisition, les milices nationales, ainsi que les maréchaussées, seront assistées des troupes, à l'effet de poursuivre et d'arrêter les perturbateurs du repos public, de quelque état qu'ils puissent être;

«Que les personnes arrêtées seront remises aux tribunaux de justice et interrogées incontinent, et que le procès leur sera fait; mais qu'il sera sursis au jugement et à l'exécution à l'égard de ceux qui seront prévenus d'être les auteurs de fausses alarmes et les instigateurs des pillages et violences, soit sur les biens, soit sur les personnes; et que cependant copies des informations, des interrogatoires et autres procédures, seront successivement adressées à l'Assemblée nationale, afin que, sur l'examen et la comparaison des preuves rassemblées des différents lieux du royaume, elle puisse remonter à la source des désordres, et pourvoir à ce que les chefs de ces complots soient soumis à des peines exemplaires qui répriment efficacement de pareils attentats; [...]»³⁹.

³⁸ *Ibi*, t. 9, p. 453.

³⁹ El subratllat és nostre. *Ibi*, t. 8, pp. 378-379.

Arran dels decrets adoptats per l'Assemblea durant els seus primers mesos, el Comitè de rapports va acabar esdevenint un dels comitès que més informació va controlar entre el mes d'agost de 1789 i el mes de setembre de 1791. Si tenim en compte la correspondència enregistrada pels secretaris del *bureau des renvois* sabem que de les 40.282 cartes que es van registrar, 7.796 van ser comunicades al Comitè de rapports. Un 19,35% del total enregistrat. Només el Comitè de constitució el va superar amb 1.650 cartes més. Per sota d'ell, van quedar-se la resta de comitès, destacant el Comitè eclesiàstic i el Comitè de finances, amb 6.310 i 5.938 cartes respectivament⁴⁰.

4. Un increment de competències considerable

A l'Assemblea nacional constituent no li calgueren massa paraules per atorgar al Comitè de rapports una enorme competència: la de filtrar la informació relativa a l'administració i a la policia i, la majoria, de peticions, memòries i declaracions que adreçaven els *commettants* als seus mandataris.

Amb només vint-i-sis paraules: «Établir un comité de rapports, auquel seront renvoyés tous les mémoires, plaintes et adresses... pour en faire le rapport à l'Assemblée, s'il y a lieu»⁴¹, el Comitè de rapports obtenia la competència de decidir d'entre tota aquella informació que gestionava quina donava a conèixer i quina a no a l'Assemblea. I això, tenint en compte que el Comitè de rapports era un dels comitès que més informació controlava, no era una competència irrellevant.

Filtrar la informació, decidir què comunicar i què no als diputats no era una competència menor. En funció d'allò que es comunicava als diputats, el debat parlamentari podia decantar-se cap una banda o cap a una altra.

Un debat que també podia decantar-se, en funció de com presentaven les informacions els membres del Comitè de rapports a l'Assemblea, de l'orientació que li donaven als seus informes. Les informacions es podien presentar de moltes maneres, i els membres del Comitè de rapports tenien a les seves mans la capacitat d'emfatitzar uns aspectes en detriment d'uns altres.

Per citar només un exemple de com es podien comunicar de manera molt diversa les informacions, citarem dos informes presentats pel Comitè de rapports sobre uns mateixos fets. Durant l'estiu de 1789, mentre l'Assemblea escoltava

⁴⁰ Per observar dia per dia a on era adreçada la correspondència enregistrada pels secretaris del Bureau des renvois, veure l'annex número 1 del primer volum d'annexes de M. B. Castellà i Pujols, *Revolució, poder i informació*, vol. 3, pp. 763-963.

⁴¹ El subratllat és nostre. *Archives parlementaires*, t. 8, p. 293.

els informes que donaven compte, sovint amb gran detall, dels desordres provocats per la persecució per part del poble d'alguns propietaris, comerciants o acaparadors de gra, van arribar a les mans del Comitè de raports, un seguit de peticions explicant la matança de 200 persones i l'ajusticiament de 32 persones més a mans d'un grup de propietaris del *Maçonnais*. L'informe que en va fer aleshores el Comitè de raports va ser tan minso —en comparació amb els informes que feia per explicar els atemptats contra els propietaris— i va passar tan desapercbut —els Arxius Parlamentaris recullen la intervenció del Comitè de raports en vuit línies— que el dia 22 de març de 1791, el mateix Comitè de raports, amb un personal renovat i compost majoritàriament per diputats jacobins, va tornar-lo a presentar a l'Assemblea. Aquest cop per denunciar amb molta més força els fets ocorreguts. Havia deliberadament el primer Comitè de raports minimitzat els fets?

Primera notícia dels fets ocorreguts al Maçonnais en data 19 de setembre de 1789:

«M. Darnaudat, membre du comité de rapports, a rendu compte de quelques plaintes, desquelles il semblait résulter que les officiers municipaux de Mâcon et le comité établi dans cette ville s'étaient érigés en tribunal, et avaient prononcé et fait exécuter des condamnations à mort contre différents particuliers prévenus de pillage et d'incendie»⁴².

Segona notícia dels fets ocorreguts al Maçonnais en data 22 de març de 1791:

«C'est ainsi que ces brigands qui dévastèrent la province du Mâconnais entraînent avec eux une foule de citoyens qui détestaient leurs fureurs et leurs atrocités. Les habitants des villes de Mâcon, de Tournus, de Cluny, tous ceux, dont les propriétés avaient été attaquées ou menacées se réunirent, prirent les armes pour arrêter ces actes de violence. Leurs intentions sans doute étaient louables, et nous n'aurions que des éloges à leur donner s'ils s'étaient bornés aux soins d'une légitime défense; mais non contents d'avoir protégé les propriétés, ils se livrèrent à une vengeance que je ne dois pas laisser ignorer. Ils allèrent attaquer plusieurs villages. En différentes rencontres, ils tuèrent plus de 200 personnes. Des villages entiers furent dépeuplés. Ce ne fut pas un combat, car pas un seul des assaillants ne reçut une blessure. Ils firent une trentaine de prisonniers qu'ils conduisirent dans les prisons de Mâcon, de Tournus. Les vainqueurs non contents de la vengeance terrible qu'ils venaient d'exercer, se saisirent du glaive de la loi pour en frapper ceux qui n'avaient pas succombé sous leurs coups. Ils se constituèrent juges; et sans mission, sans pouvoir, sans caractère, ils transformèrent les comités

⁴² *Ibi*, t. 9, p. 41.

permanents de ces différentes villes en autant de tribunaux souverains et firent périr, par la main de l'exécuteur de la haute justice, les 32 citoyens qu'ils avaient arrêtés»⁴³.

Al marge d'aquesta competència —la d'incidir en unes determinades informacions, tot passant per alt o minimitzant-ne unes altres— el Comitè de rapports en tenia algunes més, com ara: 1) proposar mesures i projectes de decret a l'Assemblea, una competència que els diputats mai li havien acordat específicament, donat que l'Assemblea s'havia mostrat partidària, des d'un principi, de decidir per ella mateixa sobre totes les informacions que rebia; i 2) re-enviar la correspondència que rebia entre els ministres, la resta de comitès de l'Assemblea, les diferents autoritats administratives del regne o la mateixa policia de París⁴⁴. Una competència que molts diputats havien refusat de lliurar-li abans de posar-lo en peu i que alguns d'ells, com François-Pierre Blin, van mirar, sense aconseguir-ho, de manllevar-li temps després, desautoritzant-lo a ell i a tots els comitès establerts d'adreçar al poder executiu les informacions rebudes per part del legislatiu⁴⁵.

Ara bé, les competències d'aquest comitè no s'acabaven aquí. El Comitè de rapports disposava de tres competències més: 1) procurar-se totes aquelles informacions que estimava convenientes de conèixer⁴⁶; 2) decidir per aquell mateix que sobre certs temes que li arribaven no calia deliberar-hi⁴⁷; i 3) donar la seva opinió sobre els afers rebuts. Una competència que el 5 de febrer de 1790 havia aconseguit Henri-Baptiste Grégoire, president del Comitè de rapports, després de la següent intervenció:

«Le comité des rapports a reçu plus de cinq mille requêtes, deux mille cinq cents sont déjà déblayées; la plupart de celles sur lesquelles il faut encore statuer doivent être renvoyées ou aux départements, ou aux tribunaux; d'autres exigent l'interprétation de quelques décrets; presque toutes demandent des réponses qui pourraient tranquilliser beaucoup de communautés ou calmer un grand nombre de personnes souffrantes. Le comité désirerait être autorisé, non à donner des décisions, mais des avis»⁴⁸.

⁴³ *Ibi*, t. 24, p. 287.

⁴⁴ Per consultar els registres de correspondència del Comitè de rapports, veure: *Archives Nationales (AN), Série D. Missions et Représentants du peuple et Comités des assemblées, DXL. Comité des pétitions, dépêches et correspondances*, D*XL42-47 i D*XL 75.

⁴⁵ *Archives parlementaires*, t. 11, p. 24.

⁴⁶ AN, D*XL42.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Archives parlementaires*, t. 11, p. 436.

No cal dir que donar l'opinió sobre la correspondència rebuda, al marge de l'Assemblea, no era una competència menor. Sobretot si tenim en compte que el dia 28 de desembre de 1789 l'Assemblea havia prohibit expressament aquesta competència als seus comitès:

«Aucun des comités de l'Assemblée nationale ne pourra rendre public son avis, mais il sera tenu (dans tous les cas) de consulter l'Assemblée qui, seule, pourra arrêter le parti qu'il conviendra de prendre»⁴⁹.

Però els treballs s'incrementaven i el temps per a deliberar era cada vegada menor. Per tot això, l'Assemblea va acabar acceptant que el seu Comitè de rapports i la resta dels seus comitès donessin la seva opinió sense consultar-la. Això sí, amb la condició expressa de consultar els diputats dels departaments sobre els quals el Comitè de rapports i la resta de comitès havien d'emetre la seva opinió:

«Le comité de rapports et les autres comités sont autorisés à donner des avis et des éclaircissements aux personnes qui leur en demandent sans être obligés d'en référer auparavant à l'Assemblée nationale, mais seulement après en avoir conféré avec les députés des départements, et de concert avec eux»⁵⁰.

5. De la teoria a la pràctica: Molt més que un comitè tècnic

Si tenim en compte que el Comitè de rapports va ser creat per a rebre les memòries, les queixes i les declaracions dels *commettants* i comunicar-les a l'Assemblea si així ho estimava, potser hauríem de preguntar-nos per què el Comitè de rapports proposava mesures i projectes de decret a l'Assemblea? Per què re-enviava la informació que rebia? Per què es procurava informacions que no tenia? Per què deliberadament decidia que no calia deliberar sobre alguns afers? O per què donava la seva opinió?

La lectura dels 182 informes que el Comitè de rapports va presentar a l'Assemblea entre el mes d'agost de 1789 i el mes de setembre de 1791 ens donen la resposta⁵¹. El Comitè de rapports va gaudir d'un nombre important de competències, inicialment no acordades per l'Assemblea, perquè va treballar des d'un primer moment pel manteniment de l'ordre i de la tranquil·litat

⁴⁹ *Ibi*, t. 11, p. 24.

⁵⁰ *Ibi*, t. 11, p. 436.

⁵¹ Per més informació sobre els informes presentats pel Comitè de rapports, veure: M. B. Castellà i Pujols, *Revolució, poder i informació*, vol. 1, pp. 101-214, i vol. 3, annexes n^o4 i n^o5.

pública, o dit d'altra manera, pel manteniment de l'ORDRE que traçava l'Assemblea amb els seus decrets i per la tranquil·litat pública.

Sense un decret de per mig que li encarregués específicament aquesta missió, el Comitè de rapports va encarregar-se de buscar el perquè dels desordres que tenien lloc i de pensar les mesures més convenients per tal d'apaivagar-los. De fet, va fer aquella feina que l'Assemblea havia decidit de fer en el seu decret del 10 d'agost de 1789 quan havia decidit de rebre còpia de totes aquelles informacions que donaven compte dels desordres a fi de localitzar els motius que els havien produït.

Per tot això, la majoria de desordres que van donar-se en relació amb la lliure circulació del gra i l'exportació d'aquest vers l'estranger, les revoltes en contra de l'Antic Règim, les violències desencadenades en alguns indrets, els conflictes entre les guàrdies nacionals i els regiments, la renovació de les municipalitats, la no comprensió d'alguns decrets i l'oposició d'alguns a la seva aplicació, els incidents que provocava el rei, la inactivitat dels seus ministres, les primeres protestes a les colònies, qui havia de jutjar determinats afers, la Constitució civil del clergat o la negativa d'alguns eclesiàstics a fer el jurament, o, ja per acabar, amb les opinions d'uns i altres; van passar per les mans del Comitè de rapports que, sol o acompanyat per d'altres comitès —com ara, el Comitè de recerques, el Comitè militar, el Comitè de constitució, el Comitè diplomàtic o el Comitè eclesiàstic— va acabar donant-ne compte, tot i que no sempre, a l'Assemblea.

Efectivament, no tots els desordres dels que va tenir constància el Comitè de rapports van ser resumits en un informe i presentats a l'Assemblea. No tots van donar lloc a un projecte de decret mitjançant el qual es proposaven les mesures més adients per a combatre'ls. Alguns desordres que van tenir lloc no van arribar a oïdes de l'Assemblea, o en tot cas, no van arribar-hi en un primer moment. Si el Comitè de rapports podia gestionar els conflictes que es produïen, per ell tot sol, no presentava cap informe a l'Assemblea perquè decidís per ella mateixa quines mesures adoptar⁵².

El Comitè de rapports, consultant els diputats del lloc on es produïen els desordres, o parlant directament amb les autoritats administratives de les zones afectades, que es desplaçaven fins els seus despatxos per a trobar una solució davant dels conflictes oberts, proposava les mesures que considerava més adients. Ara bé, si aquestes fracassaven, si aquells que havien d'aplicar-les no ho feien o el conflicte esdevenia molt més gran, aleshores, el Comitè de rapports presentava els fets a l'Assemblea.

Testimonis com el següent ens indiquen el grau d'implicació i d'autonomia que tenia el Comitè de rapports a l'hora de resoldre un conflicte:

⁵² AN, D*XL75.

«Le département, voyant qu'il était impossible de mettre à l'exécution vos décrets sans user de la force publique, et connaissant l'insuffisance de la municipalité qui n'osait pas même prendre le parti de cette compagnie et la défendre, le département a cru devoir requérir une force publique considérable capable d'arrêter les entreprises de quelques factieux dans la ville de Brie-Comte-Robert. Cependant, persuadé comme vous que les moyens de modération et de douceur sont ceux que des officiers publics peuvent employer avec le plus grand succès, il a envoyé une députation au comité des rapports, le 12 janvier, pour lui communiquer les différents projets qu'ils avaient formés et en même temps lui demander quelles étaient les mesures qu'il croirait les plus convenables de prendre. Le comité des rapports, après avoir entendu une députation de la garde nationale, était convenu à peu près de ceci: c'était que la compagnie dite de *bon Dieu*, d'après les termes de votre décret, ne pouvait plus conserver une existence légale, que, depuis la publication, elle était dissoute, et qu'on ne pouvait la récréer sous aucun prétexte, mais que son drapeau n'ayant point été suspendu comme vous l'aviez ordonné, et cela par la violence, le département, serait invité à le faire transporter dans l'église principale de Brie-Comte-Robert, sans avoir besoin, à cet effet, ni de la garde nationale, ni de cette compagnie. En conséquence, le département a envoyé le drapeau par deux membres du district avec six soldats de la garde nationale de Melun. Cette mesure, qui paraissait concilier toutes les parties, a cependant éprouvé de la part des habitants, une résistance telle, qu'il est impossible que vous ne la réprimiez pas»⁵³.

6. El Comitè de recerques: El seu aliat

El Comitè de raports no va treballar tot sol pel manteniment de l'ORDRE (polític, econòmic i social dissenyat per l'Assemblea) i la tranquil·litat pública. Ho va fer acompanyat del Comitè de recerques que com ell va ser posat en peu el 28 de juliol de 1789 després de nombroses reticències⁵⁴. L'origen d'aquestes? La por al complot aristocràtic i les discrepàncies entre els diputats sobre com combatre totes aquelles estratègies planejades o que podien planejar-se per avortar el procés revolucionari.

Les discrepàncies emergien perquè mentre uns quants diputats de l'Assemblea advocaven per a obrir la correspondència escrita per sospitosos i adreçada a sospitosos per tal de protegir la incipient Revolució, uns altres, no volien ni sentir-ne a parlar. Mentre uns volien recollir perilloses i necessàries informacions per fer front als complots que podien gestar-se, altres proposaven

⁵³ El subratllat és nostre. *Archives parlementaires*, t. 22, p. 291.

⁵⁴ *Ibi*, t. 8, pp. 273-275 i 279-295.

l'establiment d'un tribunal provisional, i mentre uns volien establir una comissió per a recollir proves delictives, uns altres no volien veure cap tribunal inquisitorial sobrevolant el procés.

Durant uns dies, les posicions entre diferents sectors de l'Assemblea semblaven del tot irreconciliables fins que Isaac-René-Guy Le Chapelier va intervenir en el debat, i recollint les intervencions d'uns i altres, va assenyalar:

«Il me semble que jusqu'ici l'on n'a pas saisi le véritable point de la motion: l'on s'écarte, l'on parle de tribunal, de la violation du secret. Ce ne sont pas les objets qui vous sont proposés. De quoi s'agit-il donc? de former un comité pour recevoir les informations sur des personnes suspectes, de tous les citoyens qui, répandus dans toutes les provinces, voudront donner des détails. Ces preuves seront remises ensuite à un tribunal compétent. Quant à l'ouverture des paquets, je m'attache aux principes de la morale et du droit public. La violation d'un secret est un crime, et la sûreté publique ne peut exiger un sacrifice de la vertu; cessons donc de témoigner nos craintes pour une motion qui ne peut alarmer notre conscience, qui s'accorde avec nos scrupules et l'intérêt de la patrie. Point de tribunal, point d'interception de lettres; nos registres ne doivent pas être souillés par des pareilles décisions»⁵⁵.

Acabada la intervenció de Le Chapelier i després d'àrdues discussions el Comitè de recerques va veure la llum amb l'objectiu d'adreçar-hi totes aquelles informacions que donessin compte de les persones sospitoses. Ara bé, tal i com va passar amb el Comitè de rapports, les seves competències es van incrementar d'immediat. El Comitè de recerques no va ser un òrgan passiu destinat a acollir totes les informacions que arribaven a l'Assemblea en relació als possibles complots que podien organitzar-se. El Comitè de recerques va dedicar-se a localitzar les informacions necessàries per a desmantallar els possibles complots que podien donar-se, així com també, totes aquelles informacions que podien indicar-li qui es trobava al darrera d'un complot o d'un desordre.

Amb una clara voluntat de trobar-se informat de tot, el Comitè de recerques va mantenir contactes i un flux de correspondència no menyspreable amb l'alcalde, la policia i el Comitè de recerques de París —establert després de l'assassinat del forner Denis François a fi d'imitar-lo—, així com també, amb les nombroses Societats dels amics de la Constitució que s'havien establert arreu de França⁵⁶. Ara bé, donat que no totes les informacions que anhelava li arribaven,

⁵⁵ *Ibi*, t. 8, p. 295.

⁵⁶ Per consultar la correspondència del Comitè de recerques, veure especialment: *Archives Nationales (AN), Série D. Missions et Représentants du peuple et Comités des assemblées, DXXIXbis. Comité des Recherches, DXXIXbis 1-23 i DXXIXbis 31-34.*

va emprar alguns mètodes, de dubtosa legalitat, per obtenir-les, com ara: inspeccionar els domicilis particulars, violar el secret de la correspondència⁵⁷ o establir espies arreu del país, en els cafès, per la capital o a la frontera⁵⁸. Interessants són els seus informes espiant els moviments de Jean-Paul Marat⁵⁹.

Què en feia el Comitè de recerques de totes informacions que rebia i es procurava? Informes per l'Assemblea? No sempre. El Comitè de recerques va acabar fent el mateix que feia el Comitè de rapports des dels seus despatxos: treballar pel manteniment de l'ORDRE i de la tranquil·litat pública. Adoptant decisions no sempre exemptes de polèmica, com ara: ordenar la detenció d'aquells que li semblaven sospitosos⁶⁰ o recopilar totes aquelles informacions que havien de servir per adreçar als culpables d'un delictes de lesa-nació al tribunal que havia de jutjar-los⁶¹.

Des d'un primer moment, el Comitè de rapports i el Comitè de recerques van formar un tàndem perfecte pel manteniment de l'ordre i de la tranquil·litat pública. Un tàndem tan igual de perfecte que el format pel Comitè de salvació pública i el Comitè de seguretat general sota la Convenció nacional. Mentre el Comitè de rapports provava de localitzar què havia provocat un desordre, quins motius l'havien desencadenat, el Comitè de recerques provava de localitzar qui l'havia provocat.

Tal vegada per tot això, aquests dos comitès controlaven les informacions més delicades que arribaven a l'Assemblea. Informacions que no sempre s'enregistraven en el *Bureau des renvois* i arribaven a oïdes dels diputats. Les cartes que anaven adreçades nominalment a un comitè no eren obertes pels secretaris que treballaven en el *Bureau des renvois* sota les ordres del president de l'Assemblea. Aquestes cartes eren adreçades directament als seus destinataris que decidien en última instància si compartien o no amb l'Assemblea el seu contingut.

Desconeixem el total de cartes no enregistrades que van arribar a controlar conjuntament el Comitè de rapports i el Comitè de recerques, però, si tenim en

⁵⁷ P. Caillet, *Les Français en 1789. D'après les papiers du Comité des Recherches de l'Assemblée Constituante (1789-1791)*, p. 182.

⁵⁸ AN, DXXIXbis 32; P. Caillet, *Les Français en 1789. D'après les papiers du Comité des Recherches de l'Assemblée Constituante (1789-1791)*, pp. 172-176 i A. Métin, "Les origines du comité de sureté générale de la Convention Nationale", p. 267.

⁵⁹ AN, DXXIXbis 34.

⁶⁰ AN, DXXIXbis 31-34. El dia 25 d'octubre de 1790 Louis marquès Foucauld de Lardimalie va denunciar les detencions del Comitè de recerques a l'Assemblea: «Puisque nous ne pouvons parvenir à détruire le comité de recherches, je demande qu'on augmente ses droits, et qu'à celui de faire arrêter, on ajoute celui d'absoudre», *Archives parlementaires*, t. 20, p. 37.

⁶¹ *Ibi*, t. 19, p. 247.

compte que el Comitè de rapports tenia enregistrades 19.357 cartes en els seus registres i només 7.796 havien estat enregistrades pel *Bureau des renvois*⁶², podem fer-nos, ja d'entrada, una idea força aproximativa del volum considerable d'informació no enregistrada controlada per aquests dos comitès.

7. Les mesures polèmiques del Comitè de rapports

El Comitè de recerques no va ser l'únic comitè que va adoptar mesures importants per tal de mantenir l'ORDRE i la tranquil·litat pública. El Comitè de rapports també ho va fer. Sobretot, quan va inspirar algunes de les lleis marcial que es van adoptar, com ara: la del 9 de febrer i la del 23 de febrer⁶³; o va instigar la majoria de missions que van tenir lloc sota l'Assemblea nacional constituent a fi de restablir l'ordre i la tranquil·litat pública. De les nou missions que hi hagué sis van ser presentades pel Comitè de rapports, algunes vegades acompanyat pel Comitè de recerques⁶⁴.

Respecte aquestes missions que la historiografia de la Revolució francesa no sempre ha tingut presents⁶⁵, convindria assenyalar que majoritàriament era el rei qui escollia els comissaris civils destinats als departaments per a restablir la calma. Ara bé, pel que fa a les informacions obtingudes per aquests comissaris, moltes d'aquestes anaven a parar a mans del Comitè de rapports que, no sempre però sí en determinades ocasions, comunicava a l'Assemblea a través dels seus informes⁶⁶.

Resulta complicat valorar la importància del Comitè de rapports per les mesures que proposava, però si tenim en compte les discussions que algunes d'elles provocaven —o que algunes de les mesures que proposava serien

⁶² M. B. Castellà i Pujols, *Revolució, poder i informació*, vol. 1, p. 30.

⁶³ *Archives parlementaires*, t. 9, p. 536 i t. 11, pp. 680-682.

⁶⁴ *Ibi*, t. 18, p. 530; t. 21, p. 458; t. 22, p. 353; t. 23, p. 179 i 452; t. 27, p. 312, 409 i 428; i t. 28, pp. 378-379.

⁶⁵ De les nou missions que hi hagué només se solen citar les dues missions del 22 de juny de 1791 i la missió del 9 de setembre de 1790. La resta de missions no solen mencionar-se. Veure per exemple: F. A. Aulard, *Recueil des Actes du Comité de Salut Public avec la correspondance officielle des représentants en mission et le registre du Conseil exécutif provisoire*, t. 1, pp. 54 i 56; M. Biard, *Missionnaires de la République. Les représentants du peuple en mission (1793-1795)*, p. 33; Idem, "Les pouvoirs des représentants en mission (1793-1795)", *Annales historiques de la Révolution française*, n° 311, gener - març, 1998, p. 4; Bonnal de Ganges, *Les représentants du peuple en mission près les armées (1791-1797)*, vol. 1, p. 97; M. Boulet-Sautel, *Cours d'histoire des institutions publiques, depuis la Révolution française*, p. 165; J. Godechot, *Les commissaires aux armées sous le Directoire*, p. 17 i Idem, *Les institutions de la France sous la Révolution et l'Empire*, p. 341.

⁶⁶ *Archives parlementaires*, t. 26, pp. 288 i 675-676.

acordades, per la Constitució de 1791, exclusivament al rei—, podem fer-nos una idea de la importància d'aquest comitè. Sobretot quan proposava arrestar o alliberar a determinats individus⁶⁷, anul·lar les decisions adoptades per algunes administracions i tribunals⁶⁸, invalidar algunes eleccions fetes⁶⁹ o destituir les autoritats administratives d'alguns indrets⁷⁰. Per citar un exemple, el 27 d'agost de 1791 el Comitè de rapports, acompanyat pel Comitè de recerques, va proposar-li a l'Assemblea d'alliberar un individu acusat de crim de lesa-nació i la polèmica va estar servida. La proposta dels dos comitès va ser la següent:

«L'Assemblée nationale, après avoir entendu le rapport qui lui a été fait par ses comités des rapports et recherches, de la procédure commencée devant le tribunal du district de Paimbeuf pour crime de lèse-nation, contre le sieur Gamache, sur la dénonciation des corps administratifs de la même ville, réunis, déclare qu'il n'y a pas lieu à accusation; décrète, en conséquence, que la procédure instruite à la requête de l'accusateur public sera regardée comme non avenue, et que le sieur Gamache sera élargi et mis en liberté»⁷¹.

Uns quants diputats de l'Assemblea, d'entre els quals cal destacar François-Félix Hyacinthe Muguet de Nanthou, membre del Comitè de rapports, del mateix comitè que feia l'informe, no estaven d'acord amb la proposta presentada. Per aquests mandataris, l'Assemblea no podia alliberar un individu ni anul·lar una instrucció. Només els tribunals tenien aquesta competència i l'Assemblea només podia determinar davant dels fets presentats, si hi havia o no una acusació per delictes de lesa-nació.

Davant de la reacció d'aquests diputats i de la intervenció de Muguet de Nanthou, el Comitè de rapports va defensar-se tot dient que malgrat haver tingut presents els arguments de Muguet s'havia regit per un decret adoptat per la pròpia Assemblea el dia 21 de març de 1791:

«Le premier avis du comité avait été celui que vient de proposer M. Muguet; mais il a cru devoir se conformer à un décret rendu, le 21 mars dernier, dans une affaire instruite à Aix, Toulon et Marseille. Dans cette affaire, vous avez déclaré que les procédures instruites à Marseille, Aix et Toulon seraient regardées

⁶⁷ *Ibi*, t. 13, pp. 96-97; t. 16, p. 1 i 149; t. 20, p. 140 i 343 i t. 21, pp. 150-154.

⁶⁸ *Ibi*, t. 16, p. 202; t. 26, pp. 672-676; i t. 31, p. 252.

⁶⁹ *Ibi*, t. 16, p. 148 i t. 26, pp. 484-485.

⁷⁰ *Ibi*, t. 20, p. 202; t. 21, p. 154; t. 23, p. 135 i 320; i t. 26, p. 676.

⁷¹ *Ibi*, t. 29, p. 763.

comme nulles, et qu'il n'y avait pas lieu à accusation contre les sieurs Lambarine, Lieutaud et autres; que ceux qui étaient en prison seraient relaxés»⁷².

A on eren els límits? Fins a on podia arribar l'Assemblea amb les seves decisions sense intervenir en les competències del poder executiu i del poder judicial?

Discussions semblants a la que tingué lloc a l'Assemblea el dia 27 d'agost no eren inusuals. Per citar un altre exemple, mesos abans, el 13 de juny de 1790, el Comitè de raports havia alçat les veus d'un grup de diputats quan va proposar d'anul·lar uns decrets fets pel Parlament de Navarra a favor d'un individu que es resistia a pagar els diners que s'havien fixat per a tots aquells que no volien incorporar-se a les guàrdies nacionals. La proposta del Comitè de raports deia el següent:

«L'Assemblée nationale déclare les arrêtés rendus par le parlement de Navarre, contre le sieur Laugar, attentatoire à l'autorité de l'Assemblée nationale, les casse et annulle, et fait défenses à cette cour d'en rendre de pareils à l'avenir. L'Assemblée charge son président de se retirer par devers le roi, pour le supplier d'ordonner l'exécution du présent décret»⁷³.

Pretenia el Comitè de raports erigir l'Assemblea en un tribunal de cassació? Per la reacció d'Amable-Gilbert Dufraisse Duchey tal vegada ho pretenia: «L'Assemblée national sortirait tout à fait de son rôle en adoptant une semblable rédaction»⁷⁴. Solució a adoptar davant d'una possible intervenció sobre les competències d'un altre poder? Una solució ja coneguda: un canvi de noms per fer-ho més acceptable. Antoine-Joseph-Marie-Pierre Barnave va ser l'autor de la proposta:

«Je propose de substituer à ces mots: *les casse et annulle, et fait défenses, etc.*, ceux-ci: déclare que le parlement de Navarre n'a pu rendre les arrêts des 17 avril et 20 mai derniers contre le sieur Laugar, officier municipal à Jurançon; lesquels, en conséquence, sont considérés comme non-avenus, ainsi que tout ce qui s'en est ensuivi»⁷⁵.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ *Ibi*, t. 16, p. 203.

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ *Ibidem*.

8. *El decret del 28 de maig de 1791: Un antecedent a la llei dita del "gran Terror"?*

Tan cert és que el Comitè de raports va treballar pel manteniment de l'ORDRE i de la tranquil·litat pública, com ho és que va treballar incansablement perquè els decrets de l'Assemblea s'executessin. Res tenia més clar el Comitè de raports com el fet que de l'aplicació o no dels decrets de l'Assemblea en depenia absolutament el manteniment de l'ORDRE i de la tranquil·litat pública. Tal i com Grégoire, el seu president durant l'hivern de 1790, ho transmetia a l'Assemblea:

«Les municipalités des pays où ces troubles ont lieu pensent qu'ils naissent: 1° de l'ignorance de la langue. Les paysans entendent par décrets de l'Assemblée nationale, de décrets de prise de corps; 2° de la crainte que les décrets du 4 août ne soient point exécutés; 3° de la fausse interprétation de ces décrets; 4° des erreurs dans lesquelles cherchent à faire tomber les habitants des campagnes, ceux qui préfèrent l'esclavage et l'anarchie à l'ordre et à la liberté; 5° de faux décrets et de fausses lettres patentes perfidement montrés aux paysans»⁷⁶.

L'ordre, el bon ordre, depenia de la difusió dels decrets. I la difusió dels decrets sota l'Assemblea nacional constituent, depenia, en part, de la difusió que podien fer-ne els eclesiàstics en les seves parròquies. Ara bé, l'Assemblea podia comptar amb els eclesiàstics per llegir els decrets en el púlpit i comunicar-los sense tergiversar-ne el seu sentit? Com podia saber l'Assemblea si els eclesiàstics la recolzarien en el procés que s'havia inaugurat obertament pel mes de maig de 1789? L'adopció de la Constitució civil del clergat era una bona mesura al respecte, però més ho era, el jurament que havien de fer els eclesiàstics de ser fidels a la nació, a la llei i al rei, i de mantenir la Constitució decretada per l'Assemblea i sancionada pel rei.

En relació amb aquest jurament que permetria determinar qui recolzava el procés i qui no, el Comitè de raports, acompanyat pel Comitè eclesiàstic, el Comitè d'alienació i el Comitè de recerques es va presentar a l'Assemblea el dia 27 de novembre de 1790 per forçar als eclesiàstics a fer el jurament, exigint que tots aquells que el fessin i no el respectessin fossin perseguits com a rebels a la llei, i que aquells que es neguessin a fer-lo, i es trobessin implicats en algun desordre, fossin castigats com a pertorbadors de l'ordre públic. Així mateix, el Comitè de raports exigia que tots aquells que es conjuressin per refusar els decrets de l'Assemblea, tant s'esqueia si eren eclesiàstics o laics, fossin

⁷⁶ *Ibi*, t. 11, pp. 536-537.

perseguits com a perturbadors de l'ordre públic. L'Assemblea va acceptar la proposta del Comitè de rapports i va adoptar els següents articles:

«Art. 6. Dans le cas où lesdits évêques, ci-devant archevêques, curés et autres ecclésiastiques fonctionnaires publics, après avoir prêté leur serment respectif, viendraient à y manquer, soit en refusant d'obéir aux décrets de l'Assemblée nationale, acceptés ou sanctionnés par le roi, soit en formant ou en excitant des oppositions à leur exécution, ils seront poursuivis dans les tribunaux de district, comme rebelles à la loi, et punis par la privation de leur traitement, et en outre, déclarés déchus des droits de citoyens actifs, incapables d'aucune fonction publique: en conséquence, il sera pourvu à leur remplacement à la forme dudit décret du 12 juillet dernier, sauf plus grandes peines, s'il y échet, suivant l'exigence et la gravité des cas».

«Art. 8. Seront de même poursuivis comme perturbateurs de l'ordre public, et punis suivant la rigueur des lois, toutes personnes ecclésiastiques ou laïques qui se coaliseraient pour combiner un refus d'obéir aux décrets de l'Assemblée nationale, acceptés ou sanctionnés par le roi, ou pour former ou pour exciter des oppositions à leur exécution»⁷⁷.

Cinc mesos més tard, el 4 d'abril de 1791, el Comitè de rapports es presentava de nou a l'Assemblea, acompanyat pel Comitè de recerques, el Comitè diplomàtic, el Comitè eclesiàstic i el Comitè militar, per tal de demanar, en primer lloc, que les municipalitats i els cossos administratius denunciessin a tots aquells individus que refusaven fer el jurament, que havent-lo fet no el mantenien o que s'oposaven a l'execució dels decrets aprovats per l'Assemblea, i en segon lloc, per demanar que els tribunals els perseguissin i enviessin una còpia dels expedients que feien a l'Assemblea, a fi que aquesta pogués establir si hi havia lloc o no a una acusació per crim de lesa-nació. L'article segon del projecte de decret que presentava deia el següent:

«L'Assemblée nationale charge les municipalités et les corps administratifs de dénoncer, et les tribunaux de district de poursuivre diligemment toutes personnes ecclésiastiques ou laïques, qui se trouveront dans les cas prévus par les articles 6, 7 et 8 du décret rendu le 27 novembre dernier, relativement à la prestation de serment des fonctionnaires publics ecclésiastiques, et que les peines portées auxdits articles, et notamment la privation de leurs traitements, leur seront appliquées; ordonne qu'après l'information et le décret, les tribunaux enverront à l'Assemblée nationale une copie de la procédure, pour être statué par elle sur le

⁷⁷ El subratllat és nostre. *Ibi*, t. 21, pp. 80-81.

cas dont le jugement devra être attribué à la haute cour nationale établie à Orléans»⁷⁸.

L'Assemblea va acceptar la proposta del Comitè de raports, però al cap d'unes setmanes, el 28 de maig de 1791, aquest comitè es va presentar de nou a l'Assemblea, acompanyat pel Comitè de recerques, amb una nova petició: poder decidir, per ells mateixos, quins expedients —dels que rebien arran del projecte de decret adoptat el dia 4 d'abril de 1791— no eren susceptibles de ser jutjats per l'Alta Cort Nacional de justícia i per tant, no necessitaven ser presentats a l'Assemblea perquè decidís si hi havia lloc o no a una acusació per crim de lesa-nació. La petició, en forma de projecte de decret, deia el que segueix:

«L'Assemblée nationale, sur les représentations qui lui ont été faites par ses deux comités des rapports et des recherches, relativement à l'exécution de l'article 2 de son décret du 4 avril dernier, concernant les personnes ecclésiastiques ou laïques qui seraient dans le cas d'être poursuivies par-devant les tribunaux, en vertu des articles 6, 7 et 8 de la loi du 26 décembre dernier; Décrète que, d'après l'examen que ses dits comités des rapports et des recherches auront fait, soit conjointement ou séparément, des différentes procédures dont copies leur sont adressées conformément à la seconde disposition dudit article 2 du décret du 4 avril dernier, ils sont autorisés à renvoyer immédiatement au ministre de la justice, toutes celles dont le jugement ne pourrait être attribué à la haute cour nationale établie à Orléans, et qui ne seraient conséquemment pas de nature à être rapportées à l'Assemblée, afin que, sur le renvoi, le ministre de la justice prenne toutes les mesures nécessaires pour qu'à la diligence des commissaires du roi près les tribunaux où ces procédures auraient été introduites, les errements en soient incessamment repris, et qu'elles y soient définitivement jugées»⁷⁹.

Davant d'aquesta petició, les protestes van esclatar. El Comitè de raports, conjuntament amb el Comitè de recerques, li demanava a l'Assemblea que els fes responsables de decidir, en bona mesura, quins delictes podien donar lloc o no a una acusació per crim de lesa-nació. Una competència que només tenia acordada l'Assemblea i que molts diputats estimaven que aquesta no podia acordar a cap comitè. Per diputats, com Saint-Jean d'Angely, una competència tan important no podia trobar-se a mans de dos comitès que acabarien ocupant el lloc de l'Assemblea:

⁷⁸ El subratllat és nostre. *Ibi*, t. 24, p. 553.

⁷⁹ *Ibi*, t. 26, p. 591.

«Messieurs, il ne me paraît pas possible que, par un décret, l'Assemblée nationale donne à deux de ses comités, ni même à tel nombre qu'on voudra, une attribution telle que celle qu'on vous propose. Si ce décret était adopté, il serait possible que les comités s'érigent en juges des affaires les plus importantes et remplissent une fonction que l'Assemblée nationale ne doit pas déléguer; et en effet ce projet ne tend à rien moins qu'à mettre deux comités à la place de l'Assemblée nationale»⁸⁰.

L'Assemblea, malgrat les resistències d'alguns diputats, va acceptar la proposta del Comitè de raports després que Le Chapelier tornés a intervenir per posar ordre en la discussió i recordar als diputats que l'Assemblea no tenia temps per a decidir sobre tots els expedients que els tribunals li feien arribar. Altre cop la manca de temps jugava en benefici del Comitè de raports que acumulava competències arran de la impossibilitat per part de l'Assemblea de gestionar tots els afers que rebia.

Ara bé, aquesta última competència, no era per a res menor. El Comitè de raports i el Comitè de recerques tenien a les seves mans la competència de decidir si un individu era susceptible o no de ser acusat per un crim de lesa-nació. Si decidia que podia ser acusat per crim de lesa-nació, aleshores presentaria un informe a l'Assemblea, per tal que aquesta decidís en última instància si hi havia lloc o no a acusació. Ara bé, si decidia que l'individu no era susceptible de ser acusat per un crim de lesa-nació, aleshores, comunicaria l'afer al Ministre de la justícia i no a l'Assemblea.

Davant de tot això, no podem passar per alt que aquesta competència tan rellevant atorgada al Comitè de raports i al Comitè de recerques constitueix un precedent a l'article número 10 de la llei dita del "gran terror" adoptada per la Convenció nacional el dia 10 de juny de 1794 (22 *prairial* de l'any II):

«Nul ne pourra traduire au tribunal révolutionnaire si ce n'est la Convention, le Comité de salut public, le Comité de sûreté générale, les représentants du peuple commissaires de la Convention et l'accusateur public du Tribunal révolutionnaire»⁸¹.

Si tenim en compte el decret adoptat per l'Assemblea nacional constituent el dia 28 de maig de 1791, podem assenyalar que la Convenció nacional no va procedir de manera extraordinària quan va atorgar als seus comitès de salvació pública i de seguretat general la potestat d'adreçar a un individu al tribunal

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ A. Amic - E. Mouttet, *La tribune française, choix des discours et des rapports les plus remarquables prononcés dans nos assemblées parlementaires depuis 1789 jusqu'en 1840*, p. 526.

revolucionari. Anys abans, l'Assemblea nacional constituent havia procedit de manera força semblant lliurant al Comitè de raports i al Comitè de recerques la potestat de decidir quins expedients eren susceptibles o no de ser adreçats a l'Alta Cort nacional.

De fet, a la llum del projecte de decret del 28 de maig de 1791 podem entendre molt millor les paraules que Maximilien Robespierre digué després de la intervenció de Georges Auguste Couthon exposant el projecte de decret del 10 de juny de 1794. Segons Robespierre el projecte de decret presentat «ne renferme aucune disposition qui ne soit adoptée d'avance par tous les amis de la liberté»⁸².

9. Els jacobins al poder: 1793 o 1789?

Qui va ser membre del Comitè de raports del 30 de juliol de 1789 al 30 de setembre de 1791? Quins diputats van gestionar la correspondència relacionada amb l'administració i la policia i les peticions, les demandes, les memòries i les declaracions dels *commettants*? Quins diputats van tenir a les seves mans la competència de pensar les mesures més adients per posar fi als desordres? O la competència de decidir si un individu havia de ser adreçat a un tribunal ordinari o a l'Alta Cort Nacional?

133 diputats van formar part en un moment o altre del Comitè de raports, des del mateix moment en que es va posar en peu fins el dia en que va ser suprimit per l'Assemblea legislativa i reemplaçat pel Comitè de peticions el dia 14 d'octubre de 1791. 133 diputats que podríem agrupar amb sis categories: 8 diputats d'esquerra, 64 diputats de l'esquerra-feuillant, 25 diputats de la majoria, 2 diputats de la minoria, 28 diputats de dreta i 6 diputats amb un rol desconegut⁸³. O dit d'altra manera, tenint en compte les divisions fetes per François Aulard⁸⁴, Michel Vovelle⁸⁵ o Jean-Clément Martin⁸⁶: 8 diputats propers als demòcrates, 64 diputats balancejant-se entre els demòcrates i el Triumvirat, 25 diputats oscil·lant entre el Triumvirat i el marquès de La Fayette, 2 diputats situats entre La Fayette i la dreta més moderada i finalment 28 diputats

⁸² P. Gueniffey, *La politique de la Terreur. Essai sur la violence révolutionnaire, 1789-1794*, p. 283.

⁸³ El mètode emprat per a classificar els diputats en aquestes sis categories: esquerra, esquerra-feuillant, majoria, minoria, dreta i rol desconegut, es pot consultar a: M. B. Castellà i Pujols, *Revolució, poder i informació*, pp. 680-685.

⁸⁴ F. A. Aulard, *Les orateurs de la Révolution*, pp. 63-64.

⁸⁵ M. Vovelle, *Nueva historia de la Francia Contemporánea. La caída de la Monarquía, 1787-1792*, pp. 152-153.

⁸⁶ J. C. Martin, *La Révolution française, 1789-1799, une histoire socio-politique*, p. 92.

localitzats entre la dreta més moderada i la dreta més radical de Jean-Jacques Duval d'Eprémesnil i d'André-Bonifaci-Louis Riquetti, vescomte de Mirabeau, germà del cèlebre comte de Mirabeau. (Veure l'annex nº 1).

Ara bé, convindria destacar que d'aquests 133 diputats que en un moment o altre formaren part del Comitè de rapports, 72 diputats, el 54,13% dels membres que formaven part d'aquest comitè, eren jacobins. O dit d'altra manera, eren membres de la Societat dels Amics de la Constitució⁸⁷.

Estava el Comitè de rapports a mans dels jacobins? Si tenim en compte els set comitès de rapports que hi hagué —donat que el Comitè de rapports va ser el comitè que més vegades va ser renovat, 6 en total, seguit del Comitè de recerques que va ser renovat cinc vegades, i del Comitè de constitució i el Comitè de salubritat que van ser renovats un sol cop, la resta de comitès no van ser mai renovats— podem dir que els jacobins van controlar aquest comitè, amb una majoria molt còmode, des d'inicis del mes de juliol de 1790 fins el moment de la seva dissolució. De fet, des del dia 7 de juliol de 1790 fins el dia 30 de setembre de 1791, 23 diputats jacobins (dels 30 que composaven el Comitè de rapports) van trobar-se treballant en aquest comitè. No sent mai renovats per l'Assemblea nacional constituent. (Veure la gràfica nº 3).

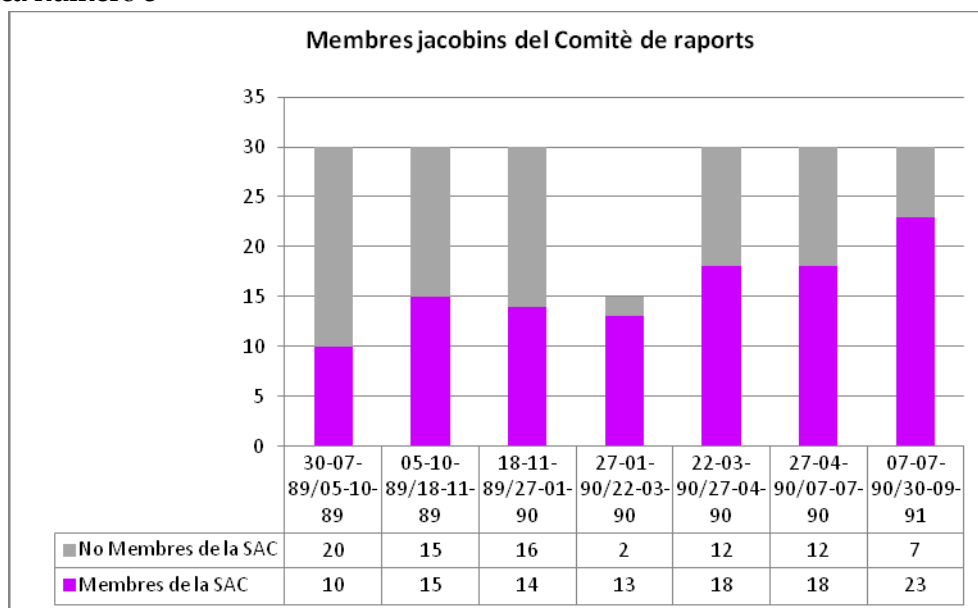
Si el Comitè de rapports es trobava majoritàriament a mans dels jacobins, el Comitè de recerques també s'hi trobava?

Si analitzem la composició del Comitè de recerques observarem que dels 62 diputats que van formar part en algun moment d'aquest comitè, 4 diputats eren d'esquerra, 26 ho eren de l'esquerra-feuillant, 15 eren de la majoria i 17 eren de dretes. I pel que fa al nombre de jacobins dins d'aquest comitè, 30 diputats dels 62 que hi hagué, eren membres de la Societat dels Amics de la Constitució. Un 48,39% sobre el total⁸⁸. (Veure l'annex nº 2).

⁸⁷ Per més informació sobre quins membres del Comitè de rapports eren membres de la Societat dels Amics de la Constitució, veure l'annex número 2 de la tesi doctoral: M. B. Castellà i Pujols, *Revolució, poder i informació*, vol. 3, pp. 965-996.

⁸⁸ Per més informació sobre quins membres del Comitè de recerques eren membres de la Societat dels Amics de la Constitució, *Ibi*, annex número 2, pp. 997-1013.

Gràfica número 3

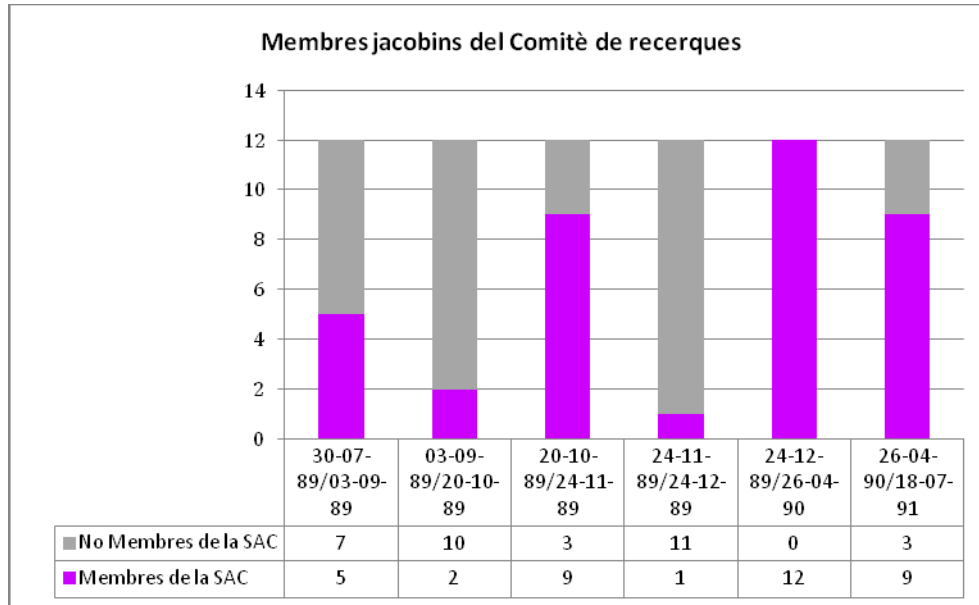
Ara bé, la conquesta del Comitè de recerques per part dels jacobins no va ser fàcil. Malgrat els diputats de la dreta van dedicar-se sovint a criticar les activitats d'aquest comitè, i van demanar fins i tot la seva supressió⁸⁹, aquests diputats van intentar controlar-lo sempre que van poder. Dit això, els jacobins només van aconseguir tenir-lo a les seves mans, i amb una còmode majoria, a partir del 26 d'abril de 1790, moment en que va tenir lloc la última renovació d'aquest comitè. (Veure les gràfiques n° 4 i n^o5).

Tenint en compte que des de mitjans de l'any 1790 els dos comitès que treballaven pel manteniment de l'ORDRE i de la tranquil·litat pública i que gaudien de importants competències estaven a mans, majoritàriament, de diputats jacobins, podem continuar sostenint que els jacobins van arribar al poder l'any 1793, tal i com ho han vingut fent nombrosos historiadors⁹⁰? Si el Comitè de raports i el Comitè de recerques van ser sota l'Assemblea nacional constituent el que van ser sota la Convenció nacional el Comitè de salvació pública i el Comitè de seguretat general, no seria convenient revisar aquesta afirmació?

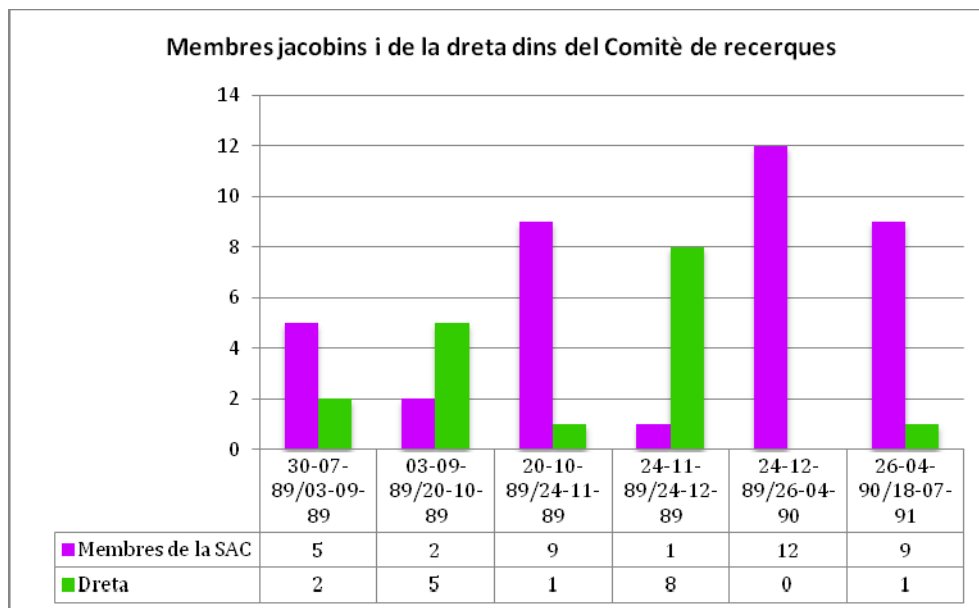
⁸⁹ *Archives parlementaires*, t. 10, p. 169.

⁹⁰ Per citar només uns exemples, veure: C. Mazauric, *Jacobinisme et Révolution. Autour du bicentenaire de quatre-vingt-neuf*, p. 92; M. Vovelle, *Les jacobins de Robespierre à Chevènement*, p. 12; I. Castells Oliván, "La Revolución francesa: Jacobinos y Jacobinismo", p. 12; C. Wolikow, "Jacobins et Jacobinisme", p. 20 i J. Boudon, *Les Jacobins*, p. 2.

Gràfica número 4

Gràfica número 5

10. La fugida del rei i la unió del tàndem perfecte

El 20 de juny de 1791, quan la nit queia, Lluís XVI i la seva família van aconseguir escapar de les Tulleries direcció a Montmédy⁹¹. Buscaven fugir de la França de la Revolució i posar de manifest els seus desacords amb el procés

⁹¹ T. Tackett, *Le roi s'enfuit. Varennes et l'origine de la Terreur*, p. 73.

revolucionari. La decisió no havia estat adoptada un dia per un altre. Lluís XVI portava temps meditant-ho, preparant-ho, i redactant una llarga carta, amb l'ajuda del seu germà, el Comte de Provença⁹², per tal d'exposar tots els greuges als quals, segons el seu punt de vista, s'havia vist sotmès.

Lluís XVI ho tenia clar. Fugia perquè no veia renéixer per enlloc l'ORDRE (polític, econòmic i social) que anhelava i la felicitat que esperava. Segons ell, la reialesa havia quedat destruïda, els poders s'havien menyspreat, les propietats havien sigut violades, la seguretat de les persones s'havia posat en perill, els crims no eren castigats i l'anarquia sobrevolava el regne. I enfront de tot això, ell, com a monarca, res podia fer per evitar-ho. Els decrets adoptats per l'Assemblea no li donaven els mitjans necessaris per a actuar:

«Tant que le roi a pu espérer voir renaître l'ordre et le bonheur du royaume par les moyens employés par l'Assemblée nationale et par sa résidence auprès de cette Assemblée dans la capitale du royaume, aucun sacrifice personnel ne lui a coûté; il n'aurait pas même argué de la nullité dont le défaut absolu de liberté entache toutes les démarches qu'il a faites depuis le mois d'octobre 1789, si cet espoir eût été rempli: mais aujourd'hui que la seule récompense de tant de sacrifices est de voir la destruction de la royauté, de voir tous les pouvoirs méconnus, les propriétés violées, la sûreté des personnes mise partout en danger, les crimes rester impunis, et une anarchie complète s'établir au-dessus des lois, sans que l'apparence d'autorité que lui donne la nouvelle Constitution soit suffisante pour réparer un seul des maux qui affligent le royaume: le roi, après avoir solennellement protesté contre tous les actes émanés de lui pendant sa captivité, croit devoir mettre sous les yeux des Français et de tout l'univers le tableau de sa conduite, et celui du gouvernement qui s'est établi dans le royaume»⁹³.

Així ho va deixar escrit en la carta que va redactar i va deixar a les Tulleries per explicar la seva fugida. Una carta que podria dividir-se en quatre parts. La primera, per explicar els atacs al poder reial; la segona, per enumerar les competències perdudes; la tercera, per indicar qui les gestionava enlloc seu i la quarta i la última, per a recobrar la confiança dels francesos, sense la qual difícilment podria recuperar les competències que considerava perdudes, a saber: participar en la redacció de les lleis, commutar les penes i exercir el dret de gràcia, administrar el territori, disposar de les forces militars, conduir les negociacions de la política exterior o controlar les finances.

Qui feia totes aquestes tasques si el rei no les feia? Lluís XVI tenia la resposta: els comitès de l'Assemblea:

⁹² J. C. Petitfils, *Louis XVI*, p. 810.

⁹³ *Archives parlementaires*, t. 27, p. 378.

«L'Assemblée, par le moyen de ses comités excède à tout moment les bornes qu'elle s'est prescrites; elle s'occupe d'affaires qui tiennent uniquement à l'administration intérieure du royaume, et à celle de la justice et cumule ainsi tous les pouvoirs; elle exerce même, par son comité des recherches, un véritable despotisme, plus barbare et plus insupportable qu'aucun de ceux dont l'histoire ait jamais fait mention»⁹⁴.

Estava denunciant Lluís XVI, amb aquest fragment, el Comitè de raports i el Comitè de recerques? Els dos comitès que treballaven pel manteniment de l'ordre i la tranquil·litat pública? Estava denunciat el decret del 28 de maig de 1791 mitjançant el qual aquests dos comitès podien destriar quines delictes eren constitutius o no d'una acusació per delicte de lesa-nació? O, tal vegada, denunciava obertament a l'Assemblea per haver decidit que perseguiria per ella mateixa el crims de lesa-nació?

El cert és que, Lluís XVI no va citar el nom del Comitè de raports en la seva carta, malgrat aquest comitè pensés les mesures més adients per posar fi als desordres, treballés per a donar més competències als ajuntaments que al rei alhora de restaurar la calma allí on s'havia malmès (lleis marcial del 9 i 23 de febrer) i fos l'encarregat de redactar tots aquells informes que havien de donar compte de les denúncies que requeien sobre el rei o els diputats de l'Assemblea.

Una competència que mai acordada específicament pels constituents al Comitè de raports, tenia aquest a les seves mans des del mes d'agost de 1789. D'aquí s'esdevé, que l'informe sobre els fets del 5 i 6 d'octubre que van acabar amb el trasllat del rei de Versalles a les Tulleries, fos redactat pel Comitè de raports⁹⁵, i que els informes que havien de donar compte de les detencions i les acusacions que requeien sobre alguns diputats fossin redactats per aquest comitè.

En aquest sentit, quan els diputats Jacques-Antoine Marie de Cazalès i François de Neufchâteau van ser arrestats per l'agost de 1789⁹⁶; Pierre-Joseph, comte de Toulouse-Lautrec va ser empresonat el 18 de juny de 1790⁹⁷; Louis-René-Édouard, príncep de Rohan va se acusat d'alçar els departaments de l'Alt i el Baix Rin⁹⁸; i el cardenal Dominique de La Rochefoucauld va ser culpable d'infringir les lleis i no fer el jurament⁹⁹, va ser el Comitè de raports qui va elaborar els informes.

⁹⁴ *Ibi*, t. 27, p. 381.

⁹⁵ *Ibi*, t. 19, p. 338.

⁹⁶ *Ibi*, t. 8, pp. 455 i 485.

⁹⁷ *Ibi*, t. 17, p. 727.

⁹⁸ *Ibi*, t. 24, pp. 547-554.

⁹⁹ *Ibi*, t. 27, pp. 320-330.

D'aquí s'escau també, que la redacció de l'informe que havia de donar compte de la fugida del rei recaigués, en un primer moment, sobre el Comitè de rapports i sobre un dels seus membres més destacats: Muguët de Nanthou, qui, l'1 de juliol de 1791, va presentar-se a l'Assemblea per a demanar-li que adjuntés al Comitè de rapports, que ja treballava amb el Comitè de recerques, el Comitè de constitució, el Comitè militar i el Comitè de legislació criminal per tal d'ajudar-lo en la redacció de l'informe:

«Messieurs, le comité des rapports m'a chargé du rapport de l'affaire de l'évasion du roi, et je suis chargé de vous présenter qu'elle leur a paru d'une telle importance qu'ils ont cru de leur devoir de vous demander l'adjonction de 3 comités, savoir: les comités de Constitution, militaire et de législation criminelle. Nous avons cru devoir, dans cette circonstance, nous environner des lumières des membres de cette Assemblée, afin de pouvoir vous présenter un résultat satisfaisant»¹⁰⁰.

Era massa responsabilitat pels 30 membres del Comitè de rapports decidir, per ells tots sols, quines mesures havien de ser adoptades per l'Assemblea davant de la fugida del rei? Tenint en compte que Lluís XVI havia deixat escrita una carta on denunciava obertament els greuges que havia patit per part d'una Assemblea que, actuant despòticament a través dels seus comitès, li manllevava atribucions?

El fet és que Lluís XVI va escapar-se de les Tulleries, la nit del 20 de juny de 1791, després de denunciar el poder dels comitès i quan va tornar a la capital, després d'haver sigut detingut a Varennes, va poder observar com el seu futur depenia en bona mesura dels comitès que havia denunciat.

De fet, va poder comprovar com durant la seva absència, moments després d'assabentar-se l'Assemblea de la seva fugida, aquesta havia reforçat les competències del Comitè de rapports i del Comitè de recerques, unint-los en un sol comitè, per tal d'ocupar-se, ara sí, oficialment, del manteniment de l'ordre i la tranquil·litat pública. Una tasca a la qual els dos comitès van dedicar-s'hi de ple:

«Monsieur le Président. Nous avons l'honneur de prévenir l'Assemblée nationale que ses comités des rapports et des recherches, réunis constamment, en exécution de son décret, ont concerté avec le département les mesures les plus étendues et les plus efficaces pour assurer, surtout pendant la nuit, le calme et la tranquillité de Paris, la sûreté des citoyens et leurs propriétés. Les comités ne se sépareront pas, et seront à toute heure prêts à recevoir les ordres de l'Assemblée, et à lui

¹⁰⁰ *Ibi*, t. 27, pp. 617-618.

proposer les dispositions les plus convenables. Nous sommes, avec respect, Monsieur le Président, les présidents des comités réunis. Charles Voidel, président des recherches, Charles-Claude Delacour, président du comité des rapports, Paris, 21 juin 1791»¹⁰¹.

Amb qui podia confiar l'Assemblea per a mantenir l'ordre i la tranquil·litat davant l'absència del cap de l'executiu de no ser amb els seus dos comitès de rapports i de recerques? Amb aquell tàndem perfecte que portava mesos vetllant pel procés revolucionari. No eren aquests dos comitès, en ells mateixos, un petit executiu dins de l'Assemblea? Una espècie de ministeri de l'interior? L'informe presentat als diputats, el dia 28 d'agost de 1791, pels inspectors de les secretaries dels comitès i els despatxos de l'Assemblea, així semblava confirmar-ho en relació amb el Comitè de rapports:

«Le travail du comité des rapports auquel vient d'être joint le comité des recherches, embrasse surtout dans ce moment une infinité de parties qui paraîtraient devoir être plutôt du pouvoir exécutif, que de celui d'un comité de l'Assemblée nationale; mais tant que la Constitution ne sera pas entièrement achevée et bien connue, que les différents pouvoirs par elle établis ne seront pas dans la plus grande activité, que la ligne de démarcation établie entre eux ne sera pas sentie par tous les citoyens, la confiance du peuple français en l'Assemblée nationale attirera vers elle, soit de la part des différents corps administratifs, soit de la part des individus, une foule de pétitions de tout genre, qui exigeront toujours l'examen du comité des rapports et une correspondance très étendue de sa part, les objets énoncés dans ces différentes pétitions, ne fussent-ils pas de la compétence de l'Assemblée»¹⁰².

11. La ruptura dels Jacobins i la fundació del Club dels Feuillants

El 13 de juliol de 1791 el Comitè de rapports, acompanyat del Comitè de recerques, el Comitè de constitució, el Comitè militar, el Comitè diplomàtic, el Comitè de revisió (que en realitat era una secció del Comitè de constitució) i el Comitè de legislació, va presentar als diputats un informe exculpan el rei de la seva fugida. Segons l'informe llegit per Muguet de Nanthou, el rei havia fugit perquè, seduït pel general François-Claude-Amour du Chariol, marquès de Bouillé, s'imaginava envoltat de grans perills:

¹⁰¹ *Ibi*, t. 27, p. 395.

¹⁰² *Ibi*, t. 30, pp. 17-18.

«Depuis longtemps, le sieur Bouillé pressait le roi de s'éloigner de Paris, où il lui créait des dangers imaginaires; il l'investissait de terreurs et d'inquiétudes, et il lui promettait, au milieu des départements dans lesquels il commandait la force armée, une paix et une liberté dont il affectait de croire qu'il était privé: longtemps le roi résiste; enfin il cède, et dès ce moment tout est préparé pour le départ»¹⁰³.

Amb semblants paraules, buscava Muguet de Nanthou, en nom de sis comitès i una secció, passar pàgina sobre el fet que Lluís XVI havia fugit per apaivagar el procés revolucionari? Passar per alt que Lluís XVI havia deixat escrita una carta on denunciava obertament l'activitat de l'Assemblea i dels seus comitès?

Dos dies després de llegir-se l'informe, l'Assemblea va adoptar el projecte de decret presentat pel Comitè de rapports, presentant com a únic culpable de la fugida del rei i la seva família al general Bouillé:

«L'Assemblée nationale, après avoir entendu ses comités militaire et diplomatique, de Constitution, de révision, de jurisprudence criminelle, des recherches et des rapports, attendu qu'il résulte des pièces dont le rapport lui a été fait, que le sieur Bouillé, général de l'armée française sur la Meuse, la Sarre et la Moselle, a conçu le projet de renverser la Constitution; qu'à cet effet il a cherché à se faire un parti dans le royaume, sollicité et exécute des ordres non contresignes, attire le roi et sa famille dans une ville de son commandement, disposé des détachements sur son passage, fait marcher des troupes vers Montmédy, prépare un camp près cette ville, tenté de corrompre les soldats, les a engagés à la désertion pour se réunir à lui, sollicité les puissances voisines à une invasion sur le territoire français décrète: 1° qu'il y a lieu à accusation contre sieur de Bouillé, ses complices et adhérents, et que son procès lui sera fait et parfait devant la haute cour nationale provisoire séant à Orléans; qu'à cet effet les pièces qui ont été adressées à l'Assemblée seront envoyées à l'officier faisant, auprès de ce tribunal, les fonctions d'accusateur public»¹⁰⁴.

Amb el projecte de decret adoptat, el rei i la seva família quedaven exculpats de la seva pròpia fugida, la carta que Lluís XVI havia redactat quedava en paper mullat i la tesi segons la qual el "Rei havia estat seduït" o el "Rei havia marxat per conèixer millor els sentiments del seu poble" començava a circular¹⁰⁵, davant la mirada atònita d'un gran nombre de persones i d'una premsa que incrèdula es preguntava: «L'Assemblée nationale croit-elle qu'elle

¹⁰³ *Ibi*, t. 28, p. 232.

¹⁰⁴ *Ibi*, t. 28, p. 335.

¹⁰⁵ M. Ozouf, *Varennnes. La mort de la royauté, 21 juin 1791*, p. 9.

ferait revenir le soleil sur notre hémisphère en déclarant à minuit qu'il est dix heures du matin?»¹⁰⁶.

Milers de manifestants van declarar que no acceptaven el projecte de decret adoptat per l'Assemblea, i que només l'acceptarien, si un referèndum l'acceptava¹⁰⁷. Qüestionaven els *commettants* els treballs dels seus mandataris?

L'endemà de l'adopció per part de l'Assemblea del projecte de decret presentat pel Comitè de rapports, centenars de manifestants van adreçar-se al Club dels Jacobins amb la intenció que els membres d'aquest club s'adherissin a una petició que havien redactat per tal d'exigir la República i rebutjar l'Assemblea nacional constituent. Per altra banda, un quants membres d'aquest Club van redactar una petició demanant l'acusació de Lluís XVI i la seva destitució en resposta al decret adoptat¹⁰⁸. I davant de tot això, la reacció d'un nombre important de jacobins no es va fer esperar. Van abandonar el Club i van decidir instal·lar-se en un altre lloc per a constituir un nou club, la nova Societat dels Amics de la Constitució, asseguda als Feuillants¹⁰⁹.

Per què es trencava la Societat mare dels Amics de la Constitució davant de les peticions dels manifestants i d'un grup de jacobins? Per què es produïa una escissió? Tal vegada, perquè una part no menyspreable dels diputats que havien redactat el projecte de decret adoptat el dia 15 de juliol, exculpant al rei, eren jacobins? Tal vegada, perquè amb la petició que alguns jacobins van redactar —protestant en contra del projecte de decret del dia 15— posaven en entredit el treball fet per un nombre important de jacobins dins del Comitè de rapports i el Comitè de recerques?

Podem passar per alt que el Comitè de rapports i el Comitè de recerques estaven controlats per diputats jacobins? I que per tant, en l'elaboració del projecte de decret del 15 de juliol els jacobins de la Societat dels Amics de la Constitució de París van tenir-hi molt a veure?

Certament, no ho podem passar per alt si volem entendre l'escissió. Una escissió que va comportar que dels 30 membres que tenia el Comitè de rapports, 22 passessin a fundar la nova societat. Un 73,33% del total. Mentre que dels 12

¹⁰⁶ *Ibi*, p. 154.

¹⁰⁷ T. Tackett, *Le roi s'enfuit. Varennes et l'origine de la Terreur*, p. 174.

¹⁰⁸ M. Dorigny, "Feuillants (Société des Amis de la Constitution séante aux Feuillants, dite Club des Feuillants)", pp. 451-452.

¹⁰⁹ *Acte de séparation de la Société des Amis de la Constitution séante aux Feuillants d'avec celle des Jacobins, daté du 16 juillet 1791, et commençant par ces mots: Les membres de l'Assemblée nationale (...)*, 7 p.

membres que constituïen el Comitè de recerques, 9 abandonessin la societat mare per a establir la nova societat asseguda als Feuillants. Un 75% del total¹¹⁰.

La pregunta és òbvia: podien continuar discutint plegats, sobre l'encaminament del procés revolucionari, els jacobins que havien fet l'informe amb els jacobins que el protestaven de dalt a baix?

Muguet de Nanthou, un dels diputats que més informes havia presentat en nom del Comitè de rapports, semblava tenir clar que no era possible continuar treballant plegats quan va decidir marxar de la Societat mare per a constituir la nova societat. Com també semblaven tenir-ho clar, François-Paul-Nicolas Anthoine i Jean-Baptiste Salle que, sent membres del Comitè de rapports i secretaris de la societat mare, van abandonar la societat, no sense abans endur-se la documentació del despatx de correspondència¹¹¹. La seva experiència en el Comitè de rapports els hi havia ensenyat com n'era d'important gestionar la correspondència? Com n'era d'important el quart poder per a governar?

12. Un breu balanç historiogràfic

Tot i les seves enormes competències i la importància dels seus informes, i malgrat haver format un tàndem perfecte amb el Comitè de recerques pel manteniment de l'ordre i de la tranquil·litat pública, el Comitè de rapports ha passat gairebé desapercbut per la historiografia de la Revolució francesa. Si exceptuem la tesis: *Revolució, poder i informació. El control de la informació a les Assemblees parlamentàries durant la Revolució francesa (1789-1795)*¹¹², defensada l'any 2008, a la Universitat Autònoma de Barcelona, cap treball l'ha analitzat especialment.

La primera notícia localitzada, fent referència exclusivament al Comitè de rapports, la trobem l'any 1893 en el *Dictionnaire de la Révolution française, Institutions, Hommes & Faits* de E. Boursin i Augustin Challamel¹¹³. La resta de notícies breus que mencionen aquest comitè, però sense dedicar-s'hi exclusivament, les localitzem, abans no s'acabi el segle XIX, en el *Répertoire général des sources manuscrites de l'histoire de Paris pendant la Révolution française*,

¹¹⁰ Caldrà comptabilitzar també, en un moment o altre, quants membres del Comitè de constitució, del Comitè militar, del Comitè diplomàtic i del Comitè de legislació, eren jacobins i van passar a engreixar les files dels Feuillants.

¹¹¹ M. Dorigny, "Feuillants (Société des Amis de la Constitution séante aux Feuillants, dite Club des Feuillants)", pp. 451-452.

¹¹² M. B. Castellà i Pujols, *Revolució, poder i informació*, 4 vols.

¹¹³ E. Boursin i A. Challamel, *Dictionnaire de la Révolution française*, p. 688.

que va publicar-se entre els anys 1890 i 1914¹¹⁴, i en un article d'Albert Métin sobre els orígens del Comitè de seguretat general de l'any 1895¹¹⁵. Un article on l'autor confon el personal i les tasques del Comitè de rapports amb les del Comitè de recerques. Per Métin, qui gestionava els desordres era el Comitè de recerques, mentre que el Comitè de rapports només s'encarregava de donar compte dels informes que tenien a veure amb l'organització dels ajuntaments i altres cossos administratius.

Per altra banda, l'any 1908 apareix publicada l'obra d'Henri Olive sobre els comitès executius de les Assemblees revolucionàries, i en aquesta, el Comitè de rapports no apareix citat. Fet que provoca que l'autor sostingui que sota l'Assemblea nacional constituent no hi havia cap comitè encarregat de la política interior:

«En matière de politique intérieure, l'action exécutive des comités fut beaucoup plus longue à se manifester. Il suffisait à l'Assemblée Constituante d'avoir un comité pour la surveillance de la police; les questions politiques paraissaient beaucoup moins dangereuses; la France était alors en paix avec ses voisins, et l'Assemblée croyait pouvoir exercer elle-même une surveillance suffisante sur le pouvoir exécutif. Elle n'eut donc en matière politique qu'un comité pour s'occuper de la diplomatie»¹¹⁶.

Caldrà esperar fins l'any 1989, amb la publicació del treball d'André Castaldo sobre els mètodes de treball de l'Assemblea nacional constituent, per trobar algunes referències més sobre el Comitè de rapports. Castaldo posarà de manifest la importància del comitè de rapports i del comitè de recerques¹¹⁷. Però malgrat assenyalar que el Comitè de rapports s'encarregava de la seguretat pública, sostindrà els arguments d'Henri Olive tot escrivint que mentre el Comitè de recerques s'ocupava dels desordres interiors, el Comitè diplomàtic s'ocupava dels desordres exteriors¹¹⁸.

Castaldo no serà l'únic historiador que sobrevalorarà la importància del Comitè de recerques i menystindrà les competències del Comitè de rapports. L'arxiver Pierre Caillet que va escriure una obra monogràfica sobre el Comitè

¹¹⁴ A. Tuetey, *Répertoire général des sources manuscrites de l'histoire de Paris pendant la Révolution française*, vol. 1, p. XII.

¹¹⁵ A. Métin, "Les origines du comité de sureté générale de la Convention Nationale", pp. 257-270, 340-363.

¹¹⁶ H. Olive, *L'action exécutive exercée par les comités des Assemblées révolutionnaires, 1789- 4 Brumaire an IV (27 octobre 1795)*, p. 76.

¹¹⁷ A. Castaldo, *Les méthodes de travail de la Constituante*, pp. 224-225.

¹¹⁸ *Ibi*, pp. 236-254.

de recerques no va observar tampoc el rol jugat pel Comitè de raports en el manteniment de l'ordre i la tranquil·litat, malgrat localitzar en aquest comitè una part important de la correspondència que feia menció a les lluites entre catòlics i calvinistes a Nîmes¹¹⁹.

Ara bé, l'any 1996 Edna Lemay i Alison Patrick publiquen el seu llibre: *Revolutionnaires at work. The Constituent Assembly 1789-1791*, explicant que el Comitè de raports rebia les peticions, les memòries i les declaracions de les diputacions que es volien fer sentir a l'Assemblea, i que conjuntament amb el Comitè de recerques, treballava pel manteniment de l'ordre i de la tranquil·litat pública¹²⁰. El rol jugat pel Comitè de raports sota l'Assemblea nacional constituent començava a observar-se millor.

Tanmateix, qui millor definirà la importància del Comitè de raports serà Timothy Tackett l'any 1996 i Patrice Gueniffey l'any 2000. Timothy Tackett en el seu llibre: *Par la volonté du peuple. Comment les députés de 1789 sont devenus révolutionnaires*¹²¹ observa el Comitè de raports i el Comitè de recerques treballant com una mena de "Comitè de l'interior". Tal vegada, com un ministeri de l'interior?

«La période d'anarchie et de peur de la fin juillet donne naissance à deux nouveaux organes de police et de renseignements: le comité des recherches, sorte de première mouture d'un comité de sûreté générale, mandaté pour enquêter sur tous les complots et les menaces qui pèsent sur la Révolution, et le comité des rapports, crée pour examiner le flot d'appels, de plaintes et de demandes de renseignements qui arrivent de toutes les parties du royaume. Dans la mesure où leurs responsabilités se chevauchent fréquemment, les deux comités travaillent souvent en étroite collaboration, comme une sorte de comité de l'intérieur»¹²².

Mentre que, Patrice Gueniffey amb el seu llibre: *La politique de la Terreur. Essai sur la violence révolutionnaire, 1789-1794*¹²³ observa clarament les interferències del Comitè de raports sobre el poder executiu:

«La séance du lendemain 28 juillet devait cependant offrir un exemple de ces soudains revirements dont les assemblées nombreuses sont coutumières. La

¹¹⁹ P. Caillet, *Les Français en 1789. D'après les papiers du Comité des Recherches de l'Assemblée Constituante (1789-1791)*, p. 119.

¹²⁰ E. H. Lemay i A. Patrick, *Revolutionnaires at work. The Constituent Assembly 1789-1791*, pp. 10 i 59.

¹²¹ T. Tackett, *Par la volonté du peuple*, p. 360.

¹²² *Ibi*, p. 210.

¹²³ P. Gueniffey, *La politique de la Terreur. Essai sur la violence révolutionnaire, 1789-1794*, p. 376.

Constituante franchit en effet un pas décisif en créant successivement un Comité des rapports et un comité des recherches. Le premier, proposé par Volney, était composé de trente députés chargés de prendre connaissance des très nombreuses affaires de police et d'administration dont l'Assemblée était saisie et d'en faire, "s'il y a lieu", le rapport à l'Assemblée nationale. Si l'institution de ce comité avait eu pour objectif initial de soulager l'Assemblée d'une tâche qui dévorait le temps que les représentants devaient consacrer au travail constitutionnel, elle avait par conséquent d'investir la Constituante du droit de statuer sur les affaires d'administration puis de surveiller l'action des ministres chargés d'appliquer ce qui aurait été décidé. La création du Comité des rapports portait en fait une sérieuse atteinte au dogme de la séparation des pouvoirs»¹²⁴.

Dues observacions que les recerques efectuades sobre el Comitè de raports en aquests darrers anys i presentades en el transcurs d'aquestes pàgines confirmen plenament.

13. Conclusions

No només la Convenció nacional va tenir un comitè que destacava per les seves competències sobre la resta de comitès, que gestionava la correspondència més delicada que arribava al cos legislatiu, que pensava les mesures més adients per a restaurar l'ordre i la tranquil·litat pública, que mantenia contacte epistolar amb els comissaris enviats en missió, que treballava al costat d'un comitè especialment establert per a localitzar qui hi havia darrera de cada un dels desordres que es produïen, que tenia la facultat de valorar si algú havia de ser jutjat o no pel tribunal revolucionari, que s'encarregava de redactar tots aquells informes que afectaven als diputats de la pròpia assemblea o que en moments d'enorme agitació social era poc renovat; l'Assemblea nacional constituent, també tenia un comitè semblant, que enlloc de dir-se Comitè de salvació pública és deia Comitè de raports i que entre les moltes tasques que duia a terme, en tenia una com a principal: protegir l'ORDRE dissenyat per l'Assemblea.

Els convencionals no van improvisar un Comitè de salvació pública arran de les circumstàncies. Van adaptar a les circumstàncies un producte (un model de comitè amb unes determinades missions i competències) que ja existia des del mes de juliol de 1789: el Comitè de raports.

En aquest sentit, el Comitè de defensa general (1793) o la Comissió extraordinària dels dotze (1792) no van ser els seus únics antecedents. El Comitè de peticions (1791-1792) i la Comissió dels dotze (1792) de l'Assemblea

¹²⁴ *Ibi*, p. 84.

legislativa també ho van ser, al igual que el Comitè de rapports, amb qui va compartir un nombre important de missions i competències.

14. *Fonts manuscrites*

*Archives Nationales, CARAN, (AN), C*II 8 à 16. Sommaire des lettres et pétitions reçues par l'Assemblée constituante et l'Assemblée législative.*

AN, D XXIX bis 1 à 23. *Lettres et mémoires, dénonciations diverses, menées séditieuses et complots contre l'ordre public, troubles dans les départements, en particulier à cause des subsistances.*

AN, D XXIX bis 31 à 34. *Correspondance adressée au Comité des recherches par les différents ministres, et minutes des lettres du Comité aux ministres et administrateurs des départements (1791). Dénonciations et arrestations diverses, rapports de police et d'agents secrets du Comité, paiement des agents et frais d'enquêtes (1790). Correspondance des directoires de départements sur les émigrés et les menées contre-révolutionnaires (1790-1791).*

AN, D*XL 42 à 47. *Registres de correspondance du Comité de rapports. 24 décembre 1789-23 novembre 1792.*

AN, D*XL 75. *Registre du Comité de rapports. Correspondance avec les départements (08-10-1790 / 20-09-1791).*

Acte de séparation de la Société des Amis de la Constitution séante aux Feuillants d'avec celle des Jacobins, daté du 16 juillet 1791, Paris, Imprimerie Nationale, 7 pages. (Bibliothèque Nationale de France).

15. *Fonts impreses i bibliografia*

Amic, Auguste - Mouttet, Étienne. *La tribune française, choix des discours et des rapports les plus remarquables prononcés dans nos assemblées parlementaires depuis 1789 jusqu'en 1840*, Paris, Aux Bureaux de la Tribune française, 1840, 2 vols.

Archives parlementaires des Chambres françaises de 1787 à 1860, recueil complet des débats législatifs et politiques des chambres françaises, première série (1787 à 1799), Paris, 1862-2005.

Aulard, François Alphonse. *Recueil des actes du Comité de Salut public avec la correspondance officielle des représentants en mission et le registre du Conseil exécutif provisoire*, Paris, Imprimerie Nationale, 1889-1951, 28 tomes.

— . *Les orateurs de la Révolution*, Paris, Édouard Cornély et Cie Éditeurs, 1905.

Biard, Michel. "Les pouvoirs des représentants en mission (1793-1795)", *Annales historiques de la Révolution française*, 1998, n. 311, pp. 3-24.

- . *Les lilliputiens de la centralisation. Des intendants aux préfets: les hésitations d'un "modèle français"*, Seyssel, Champ Vallon, 2007.
- . *Missionnaires de la République. Les représentants du peuple en mission (1793-1795)*, Paris, Comité des Travaux Historiques et Scientifiques, 2002.
- Bonnal de Ganges. *Les représentants du peuple en mission près les armées (1791-1797) d'après le dépôt de la guerre, les séances de la Convention, les Archives nationales*, Paris, Arthur Savaète, 1898, 4 vols.
- Boudon, Julien. *Les Jacobins. Une traduction des principes de Jean-Jacques Rousseau*, Paris, Librairie Général de Droit et Jurisprudence (LGDJ), 2006.
- Boulet-Sautel, Marguerite. *Cours d'histoire des institutions publiques depuis la Révolution française*, Paris, Les Cours de Droit, 1963-1964.
- Boursin, E. - Challamel, Augustin. *Dictionnaire de la Révolution française, Institutions, Hommes & Faits*, Paris, Jouvert et Cie Éditeurs, 1893.
- Caillet, Pierre. *Les Français en 1789. D'après les papiers du Comité des Recherches de l'Assemblée Constituante (1789-1791)*, Paris, Éditions du CNRS, 1991.
- Castaldo, André. *Les méthodes de travail de la Constituante*, Paris, Presses Universitaires de France, 1989.
- Castellà i Pujols, Maria Betlem – Mazeau, Guillaume (dir.). "Les comités des assemblées révolutionnaires: des laboratoires de la loi", en *La Révolution française. Cahiers de l'Institut d'histoire de la Révolution française*, [en ligne] n. 3, 2012, <<http://lrf.revues.org/673>> (consultat el dia 9 de desembre de 2014)
- Castellà i Pujols, Maria Betlem. "Introduction. Que sait-on aujourd'hui des comités des assemblées parlementaires?", en *La Révolution française. Cahiers de l'Institut d'histoire de la Révolution française*, [en ligne] n. 3, 2012, <<http://lrf.revues.org/674>> (consultat el dia 9 de desembre de 2014)
- . "Yoichi Uriu. In Memoriam. La Révolution invisible: la loi et l'ordre au travers du contrôle de la correspondance (France, 1789-1795)", *Studies Series*, n. 68, Center for Historical Social Science Literature, Hitotsubashi University, Tòquio, 2012 (Traduït al japonès pel professor Koichi Yamazaki).
- . *Revolució, poder i informació. El control de la informació a les assemblees parlamentàries durant la Revolució francesa (1789-1795)*, tesi doctoral sota la direcció de Lluís Roura i Aulinas i Jean-Clément Martin, Universitat Autònoma de Barcelona i Université Paris 1 – Panthéon Sorbonne, Bellaterra, 28 de novembre de 2008, 4 vols. Aquesta tesi es pot consultar a: <<http://www.tdx.cat/handle/10803/4816>>
- Castells Oliván, Irene. "La Revolución francesa: Jacobinos y Jacobinismo", en Lluís Roura i Aulinas (ed.), *Revolución y Democracia. El jacobinismo europeo*, Madrid, Ediciones del Orto, 1995, pp. 1-40.
- Dorigny, Marcel. "Feuillants (Société des Amis de la Constitution séante aux Feuillants, dite Club des Feuillants)", en Jean-René Suratteau - François Gen-

- dron (sous la direction de), *Dictionnaire historique de la Révolution française*, Paris, Presses Universitaires de France, 1989, pp. 451-452.
- Godechot, Jacques. *Les commissaires aux armées sous le Directoire*, Éditions Fustier, Paris, 1937, 2 vols.
- . *Les institutions de la France sous la Révolution et l'Empire*, Paris, Presses Universitaires de France, 1985 (Première édition 1951).
- Gueniffey, Patrice. *La politique de la Terreur. Essai sur la violence révolutionnaire, 1789-1794*, Fayard, 2000.
- Lefebvre, Georges. *La Grande Peur de 1789*, Paris, Société d'édition d'enseignement supérieur, 1932.
- Lemay, Edna Hindie – Patrick, Alison. *Revolutionaries at work. The Constituent Assembly, 1789-1791*, Voltaire Foundation, Oxford, 1996.
- Martin, Jean-Clément. *La Révolution française, 1789-1799, une histoire socio-politique*, Paris, Belin, 2004.
- Mazauric, Claude. *Jacobinisme et Révolution. Autour du bicentenaire de Quatre-vingt-neuf*, Paris, Messidor Éditions Sociales, 1984.
- Métin, Albert. "Les origines du comité de sureté générale de la Convention Nationale", en *La Révolution française. Revue d'histoire moderne et contemporaine*, t. 29, janvier-juin 1895, pp. 257-270, 340-363.
- Olive, Henri. *L'action exécutive exercée par les comités des Assemblées révolutionnaires, 1789- 4 Brumaire an IV (27 octobre 1795)*, Thèse pour le doctorat en sciences politiques et économiques, Marseille, Imprimerie Nouvelle de Marseille, 1908.
- Ozouf, Mona. *Varennes. La mort de la royauté, 21 juin 1791*, Paris, Gallimard, 2005.
- Petitfils, Jean-Christian. *Louis XVI*, Paris, Perrin, 2005.
- Tackett, Timothy. *Le roi s'enfuit. Varennes et l'origine de la Terreur*, La Découverte, 2004.
- . *Par la volonté du peuple. Comment les députés de 1789 sont devenus révolutionnaires*, Paris, Albin Michel, 1997.
- Tuetey, Alexandre. *Répertoire général des sources manuscrites de l'histoire de Paris pendant la Révolution française*, Paris, Imprimerie Nouvelle, 1890-1914, 11 tomes.
- Vovelle, Michel. *Les jacobins. De Robespierre à Chevènement*, Paris, Éditions la découverte, 1999.
- . *Nueva historia de la Francia Contemporánea. La caída de la Monarquía 1787-1792*, Barcelona, Editorial Ariel, 1979.
- Wolikow, Claudine. "Jacobins et Jacobinisme", en *Les Jacobins. Cahiers d'histoire de l'Institut Maurice Thorez*, n. 32-33, 4e trimestre, 1979, Paris, Nouvelle série (60-61), pp. 18-21.

16. Curriculum vitae

Maria Betlem Castellà i Pujols és doctora en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona i l'Université Paris 1 – Panthéon Sorbonne amb la tesi *Revolució, Poder i Informació. El control de la informació a les Assemblees parlamentàries durant la Revolució francesa (1789-1795)* (sota la direcció de Lluís Roura i Aulinas i Jean-Clément Martin), defensada a Bellaterra, 28 de novembre de 2008, i que meresqué el Premi Extraordinari de Doctorat. El seu camp de treball són els comitès i les comissions de les assemblees parlamentàries durant la Revolució francesa. Ha publicat i donat conferències a Espanya, França, Itàlia, els Estats Units i el Japó. Actualment és professora associada en el Departament d'Humanitats de la Universitat Pompeu Fabra.

17. Annex

Annex nº1								
Llista de membres del Comitè de raports								
Nom	Tendència política	Període						
		1	2	3	4	5	6	7
ALQUIER, Charles-Jean-Marie (Tiers)	Gauche-Feuillant	M	M					M
ANTHOINE, François-Paul-Nicolas (Tiers)	Gauche-Feuillant						M	M
ANTRAIQUES, Emmanuel-Louis-Henry-Launay, Comte d' (Noblesse)	Droite	M						
ARMAND, François (Tiers)	Gauche-Feuillant						M	M
ARNAOULT, Charles-André-Rémy (Tiers)	Majorité	M						
BABEY, Pierre-Marie-Athanase (Tiers)	Gauche-Feuillant	M						
BAILLEUL, Antoine-Louis-Philibert (Tiers)	Rôle effacé			M				
BAILLOT, Etienne Catherine (Tiers)	Gauche-Feuillant							M
BATZ, Jean-Pierre-Louis (Noblesse)	Droite		M					
BEAUHARNAIS, Alexandre-François-Marie, Vicomte de (Noblesse)	Gauche-Feuillant				M	M		
BERGASSE-LARIZOULE, Georges (Tiers)	Majorité				M	M		
BERTRAND DU MONTFORT, Louis-Antoine-François (Tiers)	Rôle effacé					M	M	
BEVIERE, Jean-Baptiste-Pierre (Tiers)	Majorité	M						
BION, Jean-Marie (Tiers)	Gauche-Feuillant		M	M				
BLIN, François-Pierre (Tiers)	Gauche		M					
BOTTEX, Jean-Baptiste (Clergé)	Droite					M	M	
BOUCHET, Jacques-Pierre (Tiers)	Rôle effacé							M
BOUCHOTTE, Pierre-Paul-Alexandre (Tiers)	Gauche		M					
BOUFFLERS, Stanislas-Jean Marquis de (Noblesse)	Droite	M						
BOULLE, Jean-Pierre Baron (Tiers)	Gauche-Feuillant				M	M	M	M
BOURDON, Antoine (Clergé)	Majorité					M	M	
BOUVILLE, Louis-Jacques-Grossin, Comte de (Noblesse)	Droite					M	M	
BRASSART, Charles-Augustin-Dominique (Tiers)	Majorité		M					
BREVET DE BEAUJOUR, Louis-Etienne (Tiers)	Gauche-Feuillant				M	M		M
BRIOS DE BEAUMETZ, Bon-Albert (Noblesse)	Gauche-Feuillant	M						
BROGLIE, Charles-Louis-Victor, Prince de (Noblesse)	Gauche-Feuillant	M						M

Annex nº1								
Llista de membres del Comitè de rapports								
Nom	Tendència política	Periode						
		1	2	3	4	5	6	7
CAIRON, Anne-Alexandre-Gabriel-Augustin, Marquis de Panneville (Noblesse)	Droite			M				
CASTELANET, Antoine (Tiers)	Gauche-Feuillant			M				
CHABROUD, Jean-Baptiste-Charles (Tiers)	Gauche-Feuillant						M	M
CHAILLON, Etienne (Tiers)	Gauche-Feuillant	M						
CHAMPEAUX, Joseph-Nicolas Chevalier de (Clergé)	Droite					M	M	
CHASTENAY-LANTY, Evrard-Louis-Guy Comte de (Noblesse)	Majorité							M
CHOISEUL-PRASLIN, Regnaud-César-Louis, Duc de (Noblesse)	Majorité	M						
CLERMONT-MONT-SAINT-JEAN, Jacques, Marquis de (Noblesse)	Droite		M					
COCHON DE LAPPARENT, Charles (Tiers)	Gauche-Feuillant				M	M		
CONZIE, Joachim-Mambert-François de (Clergé)	Droite			M				
CORROLLER DU MOUSTOIR, Louis-Jacques-Hippolyte (Tiers)	Gauche				M	M		
CORTOIS DE BALORE, Pierre-Marie-Madeleine (Clergé)	Droite					M	M	
COUPPE DE KERVENNOU, Gabriel-Hyacinthe-Chevalier (Tiers)	Gauche-Feuillant				M	M		
CRILLON, François-Félix-Dorothee, Des Balbes de Berton, Duc de (Noblesse)	Gauche-Feuillant	M						
DABBADYE, Jean-Melchior (Tiers)	Majorité					M	M	
DARNAUDAT*, Louis-Jean-Henri (Tiers)	Gauche-Feuillant	M						
DEFERMON DES CHAPELIERES, Jacques-Joseph (Tiers)	Gauche-Feuillant		M					
DELACOUR D'AMBEZIEUX, Claude-Charles (Tiers)	Gauche-Feuillant						M	M
DELAVILLE-LEROUX, Joseph (Tiers)	Majorité		M					
DESCHAMPS, Pierre-Suzanne (Tiers)	Minorité			M		M	M	
DILLON, Dominique (Clergé)	Gauche-Feuillant				M	M		
DILLON*, Artur (Député de la Colonie de la Martinique)	Gauche-Feuillant				M	M		
DINOCHEAU, Jacques-Samuel (Tiers)	Gauche-Feuillant	M						
DUCELLIER, François-Jacques (Tiers)	Majorité	M						
EMMERY, Jean-Louis-Claude (Tiers)	Gauche-Feuillant		M					
EYMAR, Ange Marie d'(Noblesse)	Majorité	M						
FAYDEL, Jean-Félix (Tiers)	Droite			M		M	M	
FONTANGES, François de (Clergé)	Droite					M	M	
FUMEL DE MONSEGUR, Philibert-Henri	Droite	M						
GARNIER, Jean-Baptiste-Etienne (Tiers)	Majorité						M	M
GASSENDI, Jean-Gaspard (Clergé)	Gauche-Feuillant		M					
GAULTIER DE BIAUZAT, Jean-François (Tiers)	Gauche-Feuillant		M					
GIRAUD-DUPLESSIS, Pierre-Guillaume-Henri Chevalier (Tiers)	Gauche-Feuillant						M	M
GOSSIN, Pierre-François (Tiers)	Majorité			M				
GOUPILLEAU, Jean-François (Tiers)	Gauche-Feuillant			M	M	M		
GRANGIER, Pierre-Joseph (Tiers)	Gauche-Feuillant	M						
GREGOIRE, Baptiste-Henri-Comte (Clergé)	Gauche-Feuillant				M	M		
GRENOT, Antoine (Tiers)	Gauche-Feuillant							M
GRESOLLES, Charles-Henri Gayardon, Comte de (Noblesse)	Rôle effacé		M					
GRIEU, Louis-Charles de (Clergé)	Rôle effacé			M				
GROS, Joseph-Marie (Clergé)	Droite	M						
GUILLAUME, Louis-Marie (Gauche-Feuillant)	Gauche-Feuillant		M					
GUILLOTIN, Joseph-Ignace (Tiers)	Gauche-Feuillant		M					

Annex nº1								
Llista de membres del Comitè de raports								
Nom	Tendència política	Període						
		1	2	3	4	5	6	7
GUIOT, Antoine (Tiers)	Rôle effacé			M				
HEBRARD DE FAU, Pierre (Tiers)	Gauche-Feuillant			M	M			
HENRY DE LONGUEVE, Jean-Louis (Tiers)	Droite					M	M	M
HUOT, Jean-Antoine (Tiers)	Gauche-Feuillant						M	M
JAILLANT, Jean-Jérôme (Tiers)	Majorité			M				
JOUBERT, Pierre-Mathieu (Clergé)	Gauche-Feuillant			M				
LACHEZE-MURIEL, Pierre-Joseph (Tiers)	Droite		M		M	M		
LAPOULE, Jean-Louis (Tiers)	Gauche-Feuillant			M				
LARREYRE, Jean-Baptiste de (Noblesse)	Majorité			M				
LASLIER, Pierre-François (Tiers)	Droite		M					
LATYL, Jean-Paul-Marie-Anne (Clergé)	Gauche-Feuillant						M	M
LAVIE, Marc-David (Tiers)	Gauche-Feuillant	M						
LELEU DE LA VILLE-AUX-BOIS, Claude-Antoine (Tiers)	Gauche-Feuillant							M
LEMERCIER, Louis-Nicolas (Tiers)	Gauche-Feuillant	M		M				
LENOIR-LAROCHE, Jean-Jacques (Tiers)	Majorité	M						
LEPELETIER DE SAINT FARGEAU, Louis-Michel (Noblesse)	Gauche		M					
LINDET, Robert-Thomas (Clergé)	Gauche			M				
LIVRE, Eustache (Tiers)	Gauche-Feuillant			M				
LOLIER*, Etienne (Clergé)	Droite	M						
LOMBARD-TARADEAU, Jacques-Athanase (Tiers)	Gauche-Feuillant			M				
LONG, Pierre (Tiers)	Majorité		M					
LUZE DE LETANG, Pierre de (Tiers)	Majorité		M					
MACAYE, Pierre-Nicolas-Haraneder, Vicomte de (Noblesse)	Droite			M				
MALES, Gabriel (Tiers)	Gauche-Feuillant	M						M
MARGUERITTES, Jean-Antoine-Teissier (Noblesse)	Droite	M						
MARTIN, Jean-Jacques (Clergé)	Droite			M				
MERLE, Marie-André (Tiers)	Gauche-Feuillant							M
MEUSNIER DE BREUIL, Jean-Baptiste (Tiers)	Majorité				M			
MONTESQUIOU-FEZENSAC, François-Xavier-Marc-Antoine Duc de (Clergé)	Droite	M						
MONTMORENCY-LAVAL, Mathieu-Jean-Félicité, Duc de (Noblesse)	Gauche-Feuillant				M	M		
MORIN, François-Antoine (Tiers)	Gauche-Feuillant							M
MOUGINS-ROQUEFORT, Jean-Joseph (Tiers)	Gauche-Feuillant		M	M				
MOUTIER, Guillaume-Nicolas-Pantaléon (Tiers)	Gauche-Feuillant			M				
MUGUET DE NANTHOU, François-Félix-Hyacinthe (Tiers)	Gauche-Feuillant							M
NEUVILLE, Gabriel-Henri-René de	Majorité							M
PALASNE DE CHAMPEAUX, Julien-François (Tiers)	Gauche-Feuillant		M					
PARDIEU, Gui-Félix, Comte de (Noblesse)	Majorité		M					
PELLERIN DE LA BUXIERE, Louis-Jean (Tiers)	Gauche-Feuillant			M		M	M	
POPULUS, Marc-Etienne (Tiers)	Gauche-Feuillant					M	M	
POUGEARD-DULIMBERT, François, Baron (Tiers)	Gauche-Feuillant				M	M	M	
POULAIN DE BEAUCHENE, Jacques-Guillaume (Tiers)	Gauche							M
POULAIN DE CORBION, Jean-François-Pierre (Tiers)	Gauche-Feuillant					M	M	
PRIEUR, Pierre-Louis (Tiers)	Gauche-Feuillant		M		M	M		
PRUGNON, Louis-Pierre-Joseph (Tiers)	Majorité	M						
RASTIGNAC, Armand-Auguste, Anne-Antonin-Sicaire de Chapt de (Clergé)	Droite			M				
REGNAUD D'ÉPERCY*, Pierre-Ignace (Tiers)	Gauche-Feuillant			M			M	M
REGNAULT DE SAINT-JEAN D'ANGELY, Michel-Louis-Etienne (Tiers)	Gauche-Feuillant	M						

Annex nº1								
Llista de membres del Comitè de raports								
Nom	Tendència política	Període						
		1	2	3	4	5	6	7
REGNEAULT, Charles (Tiers)	Gauche-Feuillant			M			M	M
REGNIER, Claude-Ambroise (Tiers)	Gauche	M						M
RENAUT, Roch (Tiers)	Gauche-Feuillant			M				
RICARD DE SEALT, Gabriel-Joseph-Xavier (Tiers)	Gauche-Feuillant				M	M		
ROUSSELET, Michel-Louis (Tiers)	Majorité		M					
ROYER, Honoré-Joseph (Clergé)	Droite		M				M	M
RUALEM, Pierre-Jean (Clergé)	Droite			M				
RUFFO DE LARIC, Claude-Marie, Baron (Clergé)	Droite	M		M				
SALLE, Jean-Baptiste (Tiers)	Gauche-Feuillant		M				M	M
SALOMON DE LA SAUGERIE, Guillaume-Anne (Tiers)	Gauche-Feuillant	M						
TELLIER, Constant-Adrien (Tiers)	Gauche-Feuillant			M				
TERRATS, Joseph-François (Tiers)	Majorité		M					
TESSE, René-Mans Froulat, Comte de (Noblesse)	Droite	M						
TRACY, Antoine-Louis-Claude Destutt, Comte de (Noblesse)	Majorité	M						
TREHOT DE CLERMONT, Louis-François (Tiers)	Gauche						M	M
TREILHARD, Jean-Baptiste (Tiers)	Gauche-Feuillant		M					
TURRIN, Charles (Tiers)	Majorité					M	M	
ULRY, Augustin (Tiers)	Gauche-Feuillant		M					
VARIN DE BRUNELIERE, Pierre-Vincent (Tiers)	Gauche-Feuillant						M	M
VIEILLARD, Pierre-Jacques (Tiers)	Gauche-Feuillant						M	M
VILLEQUIER, Louis-Alexandre-Céleste d'Aumont, Duc de (Noblesse)	Droite	M						
YVERNAULT, Sylvain (Clergé)	Droite	M						

El Comitè de raports va ser renovat sis vegades:

1 Comitè de raports (30-07-89/05-10-89); 2 Comitè de raports (05-10-89/18-11-89);
 3 Comitè de raports (18-11-89/27-01-90); 4 Comitè de raports (27-01-90/22-03-90)
 5 Comitè de raports (22-03-90/27-04-90); 6 Comitè de raports (27-04-90/07-07-90)
 7 Comitè de raports (07-07-90/30-09-91)

Annex nº2							
Llista de membres del Comitè de recerques							
Nom	Tendència política	Període					
		1	2	3	4	5	6
ALQUIER, Charles-Jean-Marie (Tiers)	Gauche-Feuillant					M	
ANDRÉ, Antoine-Balthazar-Joseph (Noblesse)	Gauche-Feuillant	M					
BABEY, Pierre-Marie-Athanase (Tiers)	Gauche-Feuillant						M
BOUCHE, Charles-François (Tiers)	Gauche-Feuillant	M					
BOUTEVILLE DU METZ, Louis-Guislain (Tiers)	Gauche-Feuillant			M		M	
BUZOT, François-Nicolas-Léonard (Tiers)	Gauche			M		M	
CAMUS, Armand Gaston (Tiers)	Gauche	M					
CHABROL, Gaspard-Claude-François (Noblesse)	Droite				M		
CHASSET, Charles-Antoine (Tiers)	Gauche-Feuillant			M			
COCHON DE LAPPARENT, Charles (Tiers)	Gauche-Feuillant						M
COLBERT DE CASTLE-HILL, Seignelay (Clergé)	Droite		M				
CRILLON, Louis-Alexandre-Félix-Nolasque des Balbes de Berton, Marquis de	Gauche-Feuillant		M				
DUPORT, Adrien-Jean-François (Noblesse)	Gauche-Feuillant	M					
DURGET, Pierre-Antoine (Tiers)	Droite				M		
EMMERY, Jean-Louis-Claude (Tiers)	Gauche-Feuillant			M			
FOUCAUD DE LARDIMALIE, Louis, marquis de (Noblesse)	Droite				M		
FRETEAU DE SAINT-JUST, Emmanuel-Marie-Michel-Philippe (Noblesse)	Majorité	M					
GAULTIER DE BIAUZAT, Jean-François (Tiers)	Gauche-Feuillant					M	
GLEZEN, Jacques-Marie (Tiers)	Majorité	M					
GOUPIL DE PREFELNE, Guillaume-François-Charles (Tiers)	Gauche-Feuillant			M		M	
GOURDAN, Charles-Claude-Christophe (Tiers)	Gauche					M	
GOUTTES, Jean-Louis	Majorité			M			
GUINEBAUD DE SAINT-MESME, Jacques-Nicolas (Tiers)	Gauche-Feuillant		M				
HAVRE, Joseph-Anne-Auguste-Maximilien de Croy, duc d' (Noblesse)	Droite		M				
HENRY DE LONGUEVE, Jean-Louis (Tiers)	Droite				M		
JOUBERT, Pierre-Mathieu (Clergé)	Gauche-Feuillant					M	M
KERVELEGAN, Augustin-Bernard-François Le Goazee de (Tiers)	Gauche-Feuillant					M	
LACHEZE-MURIEL, Pierre-Joseph (Tiers)	Droite		M				
LAMETH, Charles Malo François, comte de (Noblesse)	Gauche-Feuillant			M			
LA ROCHEFOUCAULD D'ENVILLE, Louis-Alexandre duc de (Noblesse)	Majorité	M					
LE BERTHON, André Benoit-François Hyacinthe (Noblesse)	Droite			M			
LE DEAN, François-Jérôme (Tiers)	Gauche-Feuillant						M
LEZAY MARNEZIA, Claude-François-Adrien, Marquis de (Noblesse)	Majorité		M				
LUBERSAC, Jean-Baptiste-Joseph	Droite	M					
MACAYE, Pierre-Nicolas-Haraneder, vicomte de (Noblesse)	Droite						M
MADIER DE MONTJAU, Noël-Joseph (Tiers)	Droite		M				
MARCHAIS, Jean (Tiers)	Majorité		M				
MATHIAS, Antoine (Clergé)	Droite		M				
MONSPEY, Louis-Alexandre-Elysée, marquis de (Noblesse)	Droite				M		
PALASNE DE CHAMPEAUX, Julien-François (Tiers)	Gauche-Feuillant					M	
PARDIEU, Gui-Félix, comte de (Noblesse)	Majorité						M
PAYEN DE BOISNEUF, Jean (Tiers)	Gauche-Feuillant						M
PETION DE VILLENEUVE, Jérôme (Tiers)	Gauche	M		M			
POULAIN DE CORBION, Jean-François-Pierre (Tiers)	Gauche-Feuillant						M
REWBELL, Jean-François (Tiers)	Gauche-Feuillant	M		M			

Annex nº2							
Llista de membres del Comitè de recerques							
Nom	Tendència política	Periode					
		1	2	3	4	5	6
ROULHAC, Guillaume-Grégoire	Majorité		M				
ROUSSELET, Michel-Louis (Tiers)	Majorité						M
SALICETI, Antoine-Christophe (Tiers)	Gauche-Feuillant					M	
SALOMON DE LA SAUGERIE, Guillaume-Anne (Tiers)	Gauche-Feuillant			M		M	
SILLERY, Charles-Alexis-Pierre Brulart de Genlis, comte de (Noblesse)	Gauche-Feuillant						M
TAILHARDAT DE PERDECHAT DE LA MAISONNEUVE, Constantin (Tiers)	Droite				M		
TALARU DE CHALMAZEL, Ange-François (Clergé)	Droite				M		
TRONCHET, François-Denis (Tiers)	Majorité	M					
TUAULT DE LA BOUVRIE, Joseph-Golven (Tiers)	Majorité				M		
TURPIN, Charles (Tiers)	Majorité		M		M		
VERCHERE DE REFFYE, Hugues-François (Tiers)	Gauche-Feuillant					M	M
VERNIN, Pierre-Joseph (Tiers)	Majorité				M		
VIEILLARD, Pierre-Jacques (Tiers)	Majorité				M		
VIGUIER, Jean-Baptiste (Tiers)	Majorité		M				
VIRIEU, François-Henri, Comte de (Noblesse)	Droite	M					
VOIDEL, Jean-Georges-Charles (Tiers)	Gauche-Feuillant						M
YVERNAULT, Sylvain (Clergé)	Droite				M		

El Comitè de recerques va ser renovat cinc vegades:

1 Comitè de recerques (30-07-89/03-09-89); 2 Comitè de recerques (03-09-89/20-10-89)
 3 Comitè de recerques (20-10-89/04-11-89); 4 Comitè de recerques (24-11-89/24-12-89)
 5 Comitè de recerques (24-12-89/26-04-90); 6 Comitè de recerques (26-04-90/18-07-91)

